

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

studijní program: Biologie
studijní obor: Biologie a geografie se zaměřením na vzdělávání (UBBZ)

Zuzana Houšková

Vymezování spádových obvodů základních škol v Česku:
případová studie měst Děčín a Teplice

Delimitation of catchment areas for elementary schools in Czechia:
case study of cities Děčín and Teplice

Bakalářská práce

Praha 2019

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Pavlína Netrdová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

Zuzana Houšková

V Praze dne: _____

podpis studenta: _____

Děkuji RNDr. Pavlíně Netrdové, Ph.D. za cenné rady a připomínky při vedení práce. Za ochotu při poskytování potřebných údajů patří poděkování také pedagogickým pracovníkům ze Základní školy Míru v Děčíně.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou vymezení školských obvodů v Česku. Cílem je představit a diskutovat tuto problematiku a na konkrétních příkladech prezentovat strategie, které obce pro vymezení používají. Jako případové studie byla zvolena města Děčín a Teplice. Z každého města byly vybrány čtyři školské vyhlášky, které byly zpracovány do map. Z výzkumu vyplývá, že školské obvody jsou v obou městech tvořeny podobným způsobem a hranice obvodů tvoří převážně hranice městských částí, dopravní komunikace či přírodní bariéra. Ve vyhláškách byly nalezeny pravděpodobné chyby způsobené nejspíše špatnou formulací textu nebo nepozorností úředníků. Součástí práce jsou také mapy, které byly vytvořeny pro snadnější odhalení chyb ve vyhláškách měst. V Děčíně i Teplicích byla vybrána jedna škola s rizikem segregace dětí z hlediska národnostních menšin. 23.4 2019 bylo provedeno terénní šetření. Z šetření vyplynulo, že na jedné z vybraných škol se k segregaci schyluje, v současné době je ve vyšších třídách poměr národnostních menšin 30 %, v prvních a druhých třídách je poměr menšin nad 50 %. Výsledky šetření potvrdili i místní pedagogičtí pracovníci. Výsledky práce jsou vhodnou úvodní studií pro navazující diplomovou práci.

Klíčová slova: školský obvod, základní škola, Česko

Abstract

This bachelor thesis focuses on the problem of creating school catchment areas in Czechia. The aim is to present and discuss the strategies used by the municipalities for defining the school catchment areas on selected examples. Cities Děčín and Teplice have been chosen as case studies. Four school decrees have been selected from each city and maps have been created based on these. My research shows that school catchment areas are created in a similar ways in both cities, and the boundaries of catchment areas are predominantly the boundaries of urban areas, traffic communications, or natural barriers. In the decrees, possible errors were found likely caused by poor wording or inadvertently introduced by the officials. The work also includes maps that have been created to simplify the detection of errors in city decrees. In both Děčín and Teplice, one school has been selected with respect to the risk of segregation of children from the perspective of national minorities. Field survey has been made on 23.4 2019. The investigation has shown that at one of the selected schools, segregation is starting to happen. Currently, the proportion of national minorities is 30% in the higher classes, with minority ratios above 50% in the first and second classes. The results of the investigation have been also confirmed by local educators. The results of the work will be used as introductory study for the subsequent diploma thesis.

Keywords: catchment area, elementary school, Czechia

Obsah

Seznam zkratek.....	6
Seznam grafů.....	6
Seznam tabulek.....	6
Seznam obrázků.....	6
Seznam příloh.....	7
1. Úvod.....	8
2. Stanovování školských obvodů v Česku.....	10
2.1 Právní aspekty stanovování školských obvodů.....	10
2.2 Školská soustava od roku 1989.....	12
3. Problematika vymezování školských obvodů ze sociálního hlediska.....	16
3.1 Sociální teorie.....	16
3.2 Výhody a nevýhody stanovování školských obvodů a možnosti volby základní školy.....	17
3.3 Spádová turistika.....	18
4. Analýza školských obvodů v Děčíně a Teplicích.....	20
4.1 Představení měst z pohledu školské populace.....	21
4.2 Metodika mapování školských obvodů.....	25
4.3 Výsledky výzkumu.....	27
5. Závěr.....	39
Použité zdroje a literatura:.....	41
Literatura.....	41
Zdroje.....	42
Mapové zdroje:.....	44
Přílohy.....	46

Seznam zkratk

ČR – Česká republika

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SO ORP – správní obvody obcí s rozšířenou působností

ZŠ – základní škola

Seznam grafů

Graf 1 - Vývoj počtu obyvatel Česka od roku 1970	13
Graf 2 - Podíl žáků podle zřizovatele školy od školního roku 1989/1990 do školního roku 2012/2013	14
Graf 3 - Vývoj počtu obyvatel v Teplicích v letech 1989 - 2017	21
Graf 4 - Vývoj počtu dětí ve věku 0-14 let ve městech Děčín a Teplice	22
Graf 5 - Vývoj počtu obyvatel v Děčíně v letech 1989 - 2017	23
Graf 6 - Nová bytová výstavba v letech 2001 - 2017	24

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Počet škol podle zřizovatelů	14
--	----

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Procentuální podíl romské populace v krajích ČR	20
Obrázek 2 - Budovy zapsané k více školským obvodům	27
Obrázek 3 - duplicitně zapsané budovy odstraněny z obvodu ZŠ Plynářská	28
Obrázek 4 - Budova v ulici Bystřanská zapsaná pod obvod ZŠ Plynářská	29
Obrázek 5 - Budova v ulici Bystřanská chybně zařazena i k obvodu ZŠ Maxe Švabinského	29
Obrázek 6 - budovy ve vesnici Hudcov nezařazené k žádné vyhlášce	30
Obrázek 7 - Obvod ZŠ Malšovice ve vyhláškách 1997 a 2004	33
Obrázek 8 - Rozdělení budov po zrušení obvodu ZŠ Malšovice	33
Obrázek 9 - Odstranění budov ze školského obvodu ZŠ Školní	34
Obrázek 10 - Školské obvody ZŠ Komenského náměstí a ZŠ Dr. Miroslava Tyrše	35
Obrázek 11 - Rozšíření obvodu ZŠ Dr. Miroslava Tyrše	35
Obrázek 12 - ZŠ Plynářská na teplickém sídlišti Prosetice	36
Obrázek 13 - Prosetické sídliště	37
Obrázek 14 - Sídliště Boletice v Děčíně	37
Obrázek 15 - ZŠ Míru v Děčíně	38

Seznam příloh

- Příloha 1 - Schéma postupu při rozhodování o přijetí k základnímu vzdělávání
- Příloha 2 - Inkluze, exkluze, integrace a segregace
- Příloha 3 - Aktuální seznam všech základních škol ve městě Děčín
- Příloha 4 - Seznam všech základních škol ve městě Teplice
- Příloha 5 - Školské obvody v Teplicích v roce 1995
- Příloha 6 - Školské obvody v Teplicích v roce 2005
- Příloha 7 - Školské obvody v Teplicích v roce 2010
- Příloha 8 - Školské obvody v Teplicích v roce 2016
- Příloha 9 - Školské obvody v Děčíně v roce 1997
- Příloha 10 - Školské obvody v Děčíně v roce 2004
- Příloha 11 - Školské obvody v Děčíně v roce 2009
- Příloha 12 - Školské obvody v Děčíně v roce 2018

1. Úvod

Každé dítě v Česku ve věkovém rozmezí od šesti do sedmnácti let musí absolvovat devítiletou povinnou školní docházku. Od roku 1990 není určena konkrétní základní škola, kterou by měl žák navštěvovat, ale rodiče si mohou vybrat, kam děti přihlásí. Nastal tak ale problém s přeplněností škol, o které je mezi rodiči větší zájem. Aby se každé dítě dostalo do školy blízko svého bydliště, byly v obcích s více než jednou školou zavedeny spádové obvody základních škol (dále školské obvody), které by měly pro každou budovu v obci určovat základní školu, která má povinnost děti z těchto domů přijmout. Vymezování školských obvodů má na starost vždy příslušný obecní, resp. městský úřad a vymezené obvody jsou posléze zveřejněny ve vyhlášce tak, aby si je mohl kdokoli přečíst. Každá obec používá při určování tzv. obvodů svou strategii, ale obecně by měly obvody zajišťovat, že každý žák spadá do obvodu základní školy, kterou má svému bydlišti nejbližší, resp. kterou má nejlépe dostupnou.

Ve své práci jsem se zaměřila na problematiku vymezování školských obvodů v Česku. Při procesu vymezování se řeší řada problémů, například – omezená kapacita základních škol, kvůli které se musejí žáci z některých míst zařadit pod obvod vzdálenější školy. Dále mohou v některých obcích vznikat školské obvody zahrnující téměř výhradně národnostní menšiny. Zde potom hrozí segregace, od které se současné školství snaží oprostit. Cílem bakalářské práce je představit a diskutovat problematiku vymezování školských obvodů z pohledu geografického a sociologického a na konkrétních příkladech ukázat strategie obcí, které při vymezování používají. V teoretické části práce si kladu výzkumné otázky, jaké jsou výhody a nevýhody stanovování školských obvodů a jaké má vymezování dopad na sociální prostředí v obcích. V praktické části práce jsem si zvolila dvě případové studie, města Děčín a Teplice, v nichž analyzuji stav a vývoj vymezování školských obvodů včetně motivací zapojených aktérů. Výběr uvedených dvou měst by měl zaručovat možnost porovnání jejich strategií. Obě města leží v Ústeckém kraji a mají přibližně 50 tisíc obyvatel. Zároveň se jedná o území bývalých Sudet a nachází se zde početná národnostní menšina. Z tohoto pohledu se dá očekávat, že města budou řešit problematiku školských obvodů s ohledem na možnou segregaci dětí z národností menšiny. Výzkumnou otázkou je, zda, jak a proč se strategie pro vymezování školských obvodů v obou městech liší.

Dílčím cílem práce potřebným pro analýzu stavu a vývoje školských obvodů ve dvou zvolených městech bylo zmapovat jejich školské obvody ve vývoji. V současné době jsou totiž školské obvody vymezovány pomocí textové vyhlášky se soupisem ulic a konkrétních

adresních bodů, které patří k určité škole. Teprve převedení textového výčtu adres do mapové podoby umožní analyzovat geografické a sociologické aspekty vymezování školských obvodů. Od městských úřadů v Teplicích i Děčíně jsem si z tohoto důvodu vyžádala historické vyhlášky se školskými obvody od roku 1995. Tyto vyhlášky jsem zpracovala a vytvořila osm map znázorňujících vývoj školských obvodů od roku 1995 po současně platné obvody. V bakalářské práci tyto mapy porovnávám a diskutuji příčiny změn ve vymezení obvodů. Také se snažím odhalit chyby, které se ve vyhláškách vyskytly, a porovnávám samotný způsob vymezování školských obvodů.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol. Nejprve se zabývám právními aspekty vymezování školských obvodů tak, jak jsou definovány ve školském zákoně. Dále komentuji vývoj školské soustavy od roku 1989 s návazností na vývoj počtu obyvatel a obnovení demokracie v Česku. Představuji typy základních škol, se kterými se v Česku setkáme. Další kapitola se věnuje problémům stanovování školských obvodů ze sociálního hlediska a diskutuje výhody a nevýhody procesu vymezování školských obvodů na místo volného výběru základní školy. Uvedeny jsou nejdůležitější aspekty pro volbu základní školy a je popsáno, co může vést rodiče k výběru školy mimo školský obvod. Také je krátce představeno řešení této problematiky v sousedních zemích. Čtvrtá kapitola je již věnována dvěma případovým studiím, tedy Děčínu a Teplicím, a vývoji a současné situaci těchto měst z pohledu školské populace a školských obvodů. Klíčovou částí této kapitoly jsou potom mapy školských obvodů, které po představení metodiky prezentuji a komentuji. Navazuji prezentací svých závěrů z map a vyhlášek a zhodnocením situace a kvality vymezení školských obvodů ve dvou zvolených městech. Zjištěné poznatky z teoretické i praktické části práce shrnuji v závěru.

2. Stanovování školských obvodů v Česku

Až do roku 1989 bylo každé dítě povinně zapsáno do základní školy, v jejímž školském obvodu bydlelo. Po sametové revoluci došlo k významné liberalizaci a rodič má nyní možnost své dítě zapsat i do základní školy mimo svůj školský obvod, pokud je v takové škole místo (Simonová 2015). Vznikají ale problémy se zápisem na školu, kam se hlásí mnoho dětí. Proto obecní vyhláška školské obvody stále vyčleňuje. Tím by mělo být zaručeno, že se každé dítě ve školním věku dostane na základní školu v blízkosti svého bydliště. V současné době je problematika stanovování školských obvodů legislativně ukotvena ve školském zákoně, vydaném v roce 2004, který vyšel v platnost 1. 1. 2005 a v metodickém doporučení pro stanovování školských obvodů z roku 2017. V první podkapitole se budu věnovat stanovování školských obvodů právě tak, jak je popsáno ve školském zákoně. Dále představím vývoj školské soustavy od roku 1989 se zaměřením na základní školství.

2.1 Právní aspekty stanovování školských obvodů

Podle § 7 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), obec podléhá kraji a státu, ale své záležitosti spravuje samostatně. Rozsah působnosti může být omezen zákonem. Jednou z povinností obce je zajištění výchovy a vzdělávání obyvatel. Proto obec může zřídit školu nebo zařídí plnění povinné školní docházky v jiné obci.

Aby bylo pro všechny děti ve větších městech s více základními školami zajištěno místo ve školách, byly zavedeny školské obvody, které pro každou budovu v obci určují příslušnou školu, která má povinnost děti z adresy přijmout ke vzdělávání. Každé dítě tedy podle svého trvalého bydliště musí patřit do nějakého školského obvodu. Pokud je ale místo i v jiné škole, ke které dítě dle vymezeného školského obvodu nepatří, může zákonný zástupce přihlásit dítě tam. Školské obvody se stanovují pouze pro školy zřizované obcemi, pro soukromé ani speciální základní školy nikoliv. O vymezení školských obvodů rozhoduje obec samostatně a zveřejňuje ho v obecně závazné vyhlášce, která musí být veřejně přístupná. Vyhláška musí pokrýt celé území obce a ve vyhlášce musí být uveden název školy a názvy ulic, které příslušný školský obvod vymezují (Veselý, Škrobáková 2017). Obecní, resp. městský úřad obce, na jejímž území je školský obvod základní školy, poskytuje této škole s dostatečným předstihem před zápisem k povinné školní docházce seznam dětí, pro které je tato konkrétní škola tzv. spádová. Seznam obsahuje vždy jméno a příjmení, datum narození a adresu místa trvalého pobytu žáka. Tyto informace jsou obecnímu úřadu poskytnuty ministerstvem vnitra ze základního registru obyvatel. Pro stanovování školských obvodů vzniklo speciální

metodické doporučení, které vydal Odbor veřejné správy, dozoru a kontroly Ministerstva vnitra v roce 2017.

Pokud je v obci jedna základní škola, do které mohou chodit všechny děti v obci, je školským obvodem celé území obce. V tomto případě není třeba vydávat obecní vyhlášku (Školský zákon, 561/2004 Sb.). Svazek obcí nebo skupina sousedících obcí může určit jednu společnou školu a spádovost obvodů potom každá obec uvede ve vyhlášce. Vytváří tak společný školský obvod. Pokud obec zařídí jen jednu školu, která zajišťuje např. pouze vzdělávání pro první stupeň, musí se domluvit s jinou obcí na poskytnutí školy pro vzdělávání dětí na druhém stupni. Pokud je spádová škola vzdálena více než čtyři kilometry od bydliště žáka, je kraj povinen zajistit do školy dopravu. Jednomu obvodu by měla být přiřazena vždy jen jedna škola. Pokud je jednomu obvodu přiřazeno více škol, má žák ze zákona právo být přijat na všechny tyto školy, pokud má v obvodu trvalé bydliště. V takové situaci potom vznikají nereálné podmínky (jedna škola v obvodu je lepší, všichni z obvodu se hlásí na ni, ve škole není pro všechny přihlášené děti kapacita, ale přijmout musí každého). Školské obvody se přitom nestanovují školám, které mají jiného zřizovatele než je obec či svazek obcí (Veselý, Škrobáková 2017). Jak škola postupuje při rozhodování o přijetí nového žáka je popsáno v příloze 1.

Školy dostávají finance ze státního rozpočtu podle toho, kolik navštěvuje zařízení žáků. Celková výše podpory se také liší podle zaměření školy. Počet žáků v jednotlivých třídách podle aktuálního zákona nesmí být větší než 30 a ve třídě musí být minimálně 17 žáků, pokud se jedná o klasickou školu s devíti ročníky.

U obcí a měst, které na svém území zřizují více mateřských či základních škol, lze stanovením školských obvodů také účinně předcházet vzniku prostorové segregace žáků. V Česku se jedná především o problematiku segregace romských žáků. Jak uvádí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), „ve školním roce 2016/2017 bylo v České republice 83 škol s odhadovaným podílem romských žáků 50 % a více a celkem 12 škol navštěvovali pouze romští žáci.“ (MŠMT 2016) Celkový počet základních škol je přitom 4155 (MŠMT 2018). Podle školského zákona je vzdělávání založeno na zásadě rovného přístupu bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti či etnického nebo sociálního původu. V Česku platí antidiskriminační zákon (Zákon č. 198/2009 Sb.), který označuje vzdělávání romských dětí ve škole navštěvované pouze Romy za diskriminaci a porušení práva na vzdělávání. Podle antidiskriminačního zákona by žáci neměli být do škol rozdělováni podle etnického původu. Je tedy vhodné, aby obce stanovovaly školské obvody

tak, aby nedocházelo k diskriminaci menšin a nebyl porušen zákon (Veselý, Škrobáková 2017).

2.2 Školská soustava od roku 1989

V roce 1989 došlo ke změnám v českém, resp. československém školství a začal se vytvářet novodobý školský systém. Do roku 1990 byla povinná školní docházka 10 let – osm let na základní škole a dva roky na střední škole. Nižší i vyšší stupeň byl rozdělen do čtyř let. Až novela č. 138/1995 Sb. školského zákona v roce 1995 rozčlenila základní školu na pětiletý první stupeň a čtyřletý druhý stupeň. V současné době je školní docházka povinná pro všechny občany České republiky (ČR) a všechny občany jiného státu Evropské unie, kteří na území ČR pobývají déle než 90 dnů. Také je školní docházka povinná pro všechny cizince, kteří mají oprávnění pobývat v ČR déle než 90 dní. Školní docházka je povinná v podobě devíti školních roků, nejvýše do věku sedmnácti let. První školní rok začíná dítěti první září po dovršení věku šesti let (pokud mu není povolen odklad).

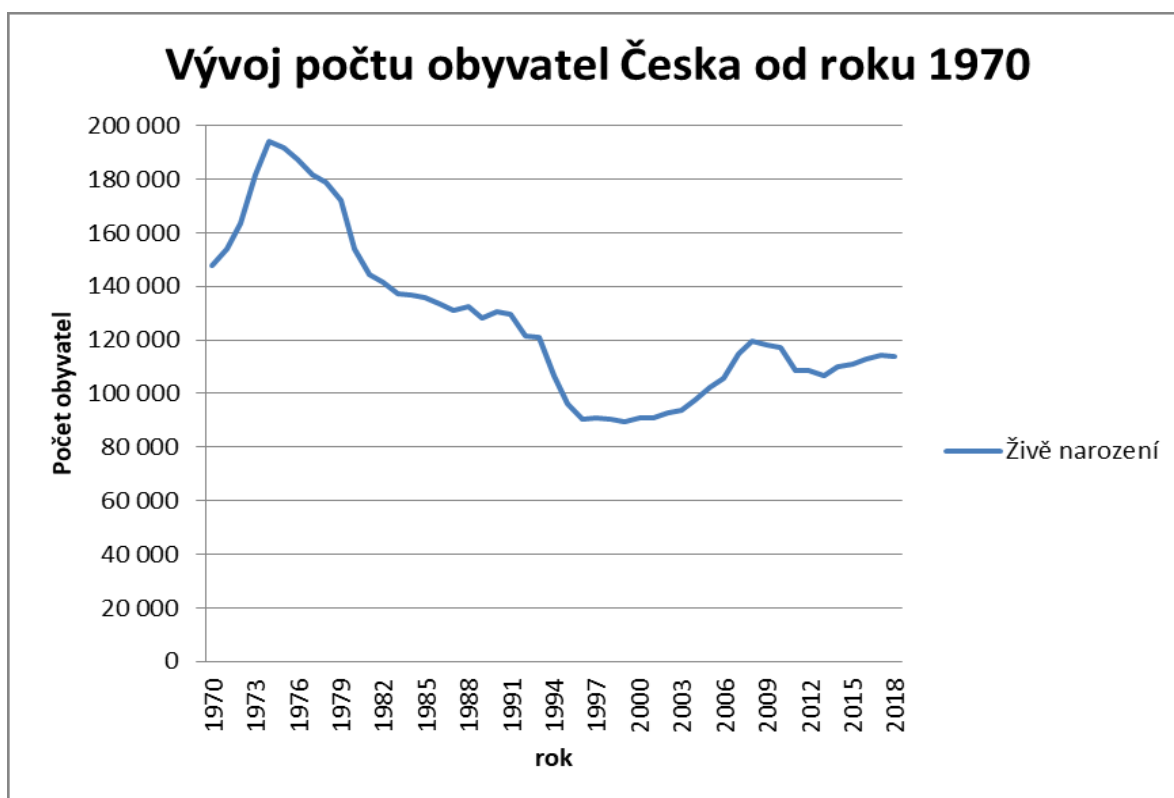
Systém byl před sametovou revolucí vysoce centralizovaný a vše se řídilo přes MŠMT. V současnosti je centrálním orgánem stále ministerstvo školství, které odpovídá za stav celého školství v Česku, ale školy získaly větší samostatnost a právní subjektivitu.

Na počátku 90. let 20. století se začaly hromadně měnit a přepisovat zákony, což mnohdy vedlo ke zmatkům a nepříznivým účinkům. Školský zákon se stále novelizoval – od revoluce celkem 15krát a až po 15 letech od revoluce byl vydán nový školský zákon č. 561/2004 Sb. a s ním související zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících. Tento zákon obsahuje ustanovení posilující evropský rozměr vzdělávání a také demokratizaci výuky. Například zavádí školskou radu, součástí které mohou být i rodiče žáků či studenti sami (Štiková). Vzniká nové pojetí školských a rámcových vzdělávacích programů a zavádí nové pojetí maturitní zkoušky (Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 2009). Z výuky byla navíc již s novelou školského zákona č. 171/1990 Sb. z roku 1990 vypuštěna komunistická ideologie a byla umožněna diferenciaci škol do různých odvětví, vznikaly tak školy specializované na hudbu, sport, technické předměty apod.

Postupně přicházela také zmiňovaná decentralizace školství. Každá obec měla nově povinnost zajistit všem dětem základní vzdělání. Zřizovatelem škol mohla být nově i církev či soukromý podnikatel (Zákon 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství). V 90. letech 20. století také vznikla první víceletá gymnázia, na kterých byla stanovena délka studia na čtyři, šest a osm let. V důsledku vzniku víceletých gymnázií se část studentů, cca. 5 % (MŠMT 2015), dříve přesouvá na střední školy. Základní školy tak přicházejí o část svých žáků.

Ve vývoji českého školství nesmíme opomenout ani vývoj počtu obyvatelstva (viz graf 1). V 70. letech 20. století zaznamenalo tehdejší Československo populační boom, který byl následně v 80. a 90. letech následován výrazným poklesem růstu obyvatelstva. Z důvodu populačního vývoje docházelo postupně k rušení a slučování škol. U základních škol sledujeme nárůst školských zařízení do roku 1995/1996, potom se počty začínají snižovat.

Graf 1 - Vývoj počtu obyvatel Česka od roku 1970

Zdroj: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEMDCR1&skupId=2033&z=T&f=TABULKA&katalog=30845&pvo=DEMDCR1&c=v3~8_RP2018#w=

Současná soustava škol v Česku je vysoce decentralizovaná. Většinu škol zřizují obce (88 %), část zřizuje kraj (7 %), méně je potom soukromých škol (3 %), škol zřízených církví (1 %) a škol, které zajišťuje samotné MŠMT (1 %) (MŠMT 2015). Aktuální počty základních škol podle zřizovatelů naleznete v tabulce 1. Obecně školu zřizuje zřizovatel, který vydává zřizovací listinu. V této listině musí být popsáno, za jakým účelem je škola zřizována a co všechno nabízí.

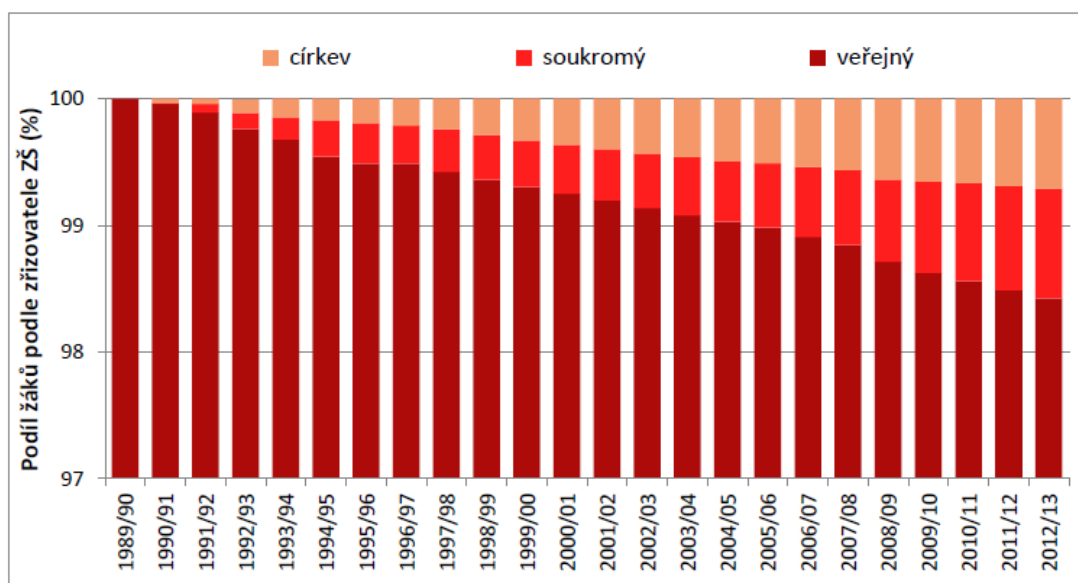
Tabulka 1 - Počet škol podle zřizovatelů

zřizovatel	MŠMT	soukromý	církev	kraj	obec	celkem
počet škol	50	113	42	306	3635	4146

Zdroj: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjy4onx5fXhAhUL1xoKHeCiD7wQFjAAegQIBRAC&url=https%3A%2F%2Fwww.vzdelavacisluzby.cz%2Fdokumenty%2Fporadenstvi-pro-vedouci-pracovniky-ve-skolstvi%2F1017286.pdf&usg=AOvVaw1bluTDImLEz1XU2uv8Rbhs>

Školy, které jsou zřizovány samosprávnými celky, zřizuje obecní rada. Pokud rada neexistuje, školu zřizuje starosta ve spolupráci se zastupitelstvem obce. Pokud se jedná o větší město, školu zřizuje rada městské části, jako je tomu například v Praze (Vzdělávací služby 2013). Většina veřejných škol je zavedena jako příspěvková organizace (Štiková).

V Česku je v porovnání s našimi zahraničními sousedy velmi málo soukromých škol určených pro první stupeň základní školy. Evropský průměr se pohybuje kolem 10-11 % žáků, český průměr je pouhých 1,3 % žáků, i když se stále zvětšuje (viz graf 2). Vyšší podíl dětí na soukromých školách u nás zaznamenáváme až na středních a vysokých školách (Kozák 2011).

Graf 2 - Podíl žáků podle zřizovatele školy od školního roku 1989/1990 do školního roku 2012/2013

Zdroj: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vykonova-data-o-skolach-a-skolskych-zarizenich-2003-04-2013>

Dalším důležitým typem školského zařízení jsou praktické a speciální školy. Praktické školy jsou určeny pro děti s mentálním postižením. Tyto školy oficiálně zrušila vyhláška 27/2016 Sb., ale zřizovatelé mohou nadále školu provozovat jako normální školu, jako školu s podpůrnými opatřeními pro mentálně zaostalé žáky či jako speciální školu. Speciální školy jsou, stejně jako praktické školy, určeny pro žáky s mentálním postižením, ale mohou je navíc navštěvovat i děti se zrakovým, sluchovým či tělesným postižením. Stejně tak je tato škola

určená pro děti s autismem, s vadami řeči či žáky s vývojovými poruchami. Rozhodnutí o přestupu na speciální školu činí školské poradenské zařízení ve spolupráci se zákonnými zástupci dítěte. Třídy ve speciálních školách jsou menší – jedna skupina čítá 6 až 14 žáků. Školské poradenské zařízení může doporučit i menší třídu v rozmezí od čtyř do šesti žáků. (MŠMT 2017a). Speciální školy zřizují především kraje.

3. Problematika vymezování školských obvodů ze sociálního hlediska

Společnost STEM/MARK realizovala v roce 2009 výzkum, ve kterém zkoumala, v jaké míře rodiče využívají možnost volby základní školy pro své děti. Z výsledků vyplynulo, že téměř polovina (45 %) možnosti využila a vybrala pro své dítě jinou školu než spádovou. Ve volbě školy hrál roli socioekonomický status rodiny, zejména když školu pro své dítě vybírali rodiče s maturitou, naopak 69 % rodičů bez maturity výběru nevyužilo (STEM/MARK 2009).

3.1 Sociální teorie

Od vydání nového školského zákona v roce 2004 se Česko snaží o rovnoprávné začlenění všech studentů do společné výuky bez ohledu na národnost, mentální vyspělost či tělesná postižení. Tento proces se odborně nazývá inkluze. V inkluzivně vedených školách by měl být každému žákovi věnován individuální přístup. Během výuky by se pedagogové měli snažit rozvíjet potenciál jednotlivých dětí, nasměrovat je správným směrem a vytvořit podpůrnou atmosféru pro vzdělávání. Žáci se v takových školách neučí na umělých příkladech, ale naopak si poznatky prakticky zkouší a učí se zkušeností. Důležité je, aby případný mentální či fyzický handicap nebyl brán jako přítěž, ale naopak jako prostředek pro porozumění ostatním. Ostatní děti se totiž seznámí s poruchou a tímto způsobem se učí být tolerantní. Jak uvádí Walterová (Walterová 2004, s. 389), „Inkluze je vývoj a dlouhodobý proces, ve kterém se snažíme nacházet optimální řešení pro uplatnění stěžejní myšlenky inkluze, a ta zní efektivní vzdělávání všech dětí v hlavním - běžném vzdělávacím proudu. Oproti tomu integrace je stav začlenění jedince do společnosti.“

Integrační škola je společná škola pro všechny děti. Učitelé se specializují na výuku běžných žáků, pokud je někdo mimořádně nadaný nebo má výrazné mentální či fyzické postižení, je vzděláván zvlášť a věnuje se mu specialista. Všechny děti by ale měly docházet do stejné školy a alespoň část předmětů mít společně.

Opakem k integraci a inkluzi je segregace. Segregační systém striktně dělí žáky podle různých pravidel. Může se jednat o mentální vyspělost, náboženství, národnost, pohlaví nebo i společenské postavení. Vznikají tak velmi úzce zaměřené školy pouze pro určité děti a žáci jsou na výuku úplně rozděleni do specializovaných tříd nebo škol. Kontakt mezi třídami/školami je minimální. Segregační systém je typický tím, že předem určuje způsob vzdělávání a typ výuky pro děti, i když často bez ohledu na jejich skutečné schopnosti. Výhodu tohoto systému můžeme vidět v jeho stabilitě a předvídatelnosti.

Extrémem je potom exkluze, která spočívá v úplném vyloučení dětí, které nesplňují kritéria normálního žáka, z edukačního procesu. Za normálního můžeme považovat takového žáka, který netrpí žádnou fyzickou ani mentální poruchou a není na určité odvětví ve výuce mimořádně nadaný (Inkluzevpraxi.cz 2017). Sociální teorie jsou shrnuty v příloze 2.

V českém školství se nesetkáme s čistou podobou některého z těchto systémů. Po vydání nejnovějšího školského zákona přibýlo škol snažících se o integraci a inkluzi. Stále u nás ale najdeme i školy segregační – například drahé soukromé základní školy, víceletá gymnázia či církevní školy. Největším problémem brzdícím rozvoj integrace a inkluze je slabý centrální vliv MŠMT a nedostatek financí na realizaci inkluzivních škol. Hlavní prioritou v našem školství zůstává naplnění povinné školní docházky u všech dětí ve školním věku (Nikolai 2008). Způsob, jakým je tohoto docíleno, se však velmi odlišuje.

3.2 Výhody a nevýhody stanovování školských obvodů a možnosti volby základní školy

Pokud rodiče při výběru základní školy nezvolí tu spádovou, hrají roli při výběru podle Střelce a Hrtoňové (2003) čtyři hlavní aspekty. Těmito aspekty jsou: dosažitelnost školy (vzdálenost, resp. dostupnost), pověst školy, specializace školy a její specifické nabídky a v neposlední řadě také mimoškolní aktivity (Střelec, Hrtoňová 2003). Problematika výběru základní školy se zkoumá více v zahraničí než v Česku. Například v Německu ve spolkovém státě Severní Porýní-Vestfálsko byly v roce 2008 zcela zrušeny školské obvody, což umožnilo obyvatelům tohoto státu volnou volbu základní školy. Na základě této změny vznikla studie Schneidera a kol. (2011) o vlivu volného výběru školy na různé etnické skupiny.

Ve většině případů platí, že volná volba základní školy vede ke zvýšení kompetitivity škol a postupně i k zlepšení úrovně školských zařízení. Toto potvrdil i David N. Figlio, který ve své práci zkoumal vliv kompetice na kvalitu soukromých škol na Floridě (Figlio, Hart 2010).

Volný výběr základní školy má ale i slabé stránky, protože může vést k výraznější segregaci studentů. Pokud jsou školy spádové, neměly by být dál než čtyři kilometry od bydliště dětí (Veselý, Škrobáková 2017). Když je ale volba volná, nastává otázka, nakolik se vyplatí jezdit do vzdálenější školy, která má ale lepší reference, jak píší ve své práci Burgess a Briggs ve studii o Velké Británii (Burgess, Briggs 2006). Dojíždět s dětmi větší vzdálenost do škol jsou většinou ochotni rodiče, kteří disponují dostatečným finančním kapitálem, neboť doprava dětí do vzdálenější školy je finančně náročná a často vyžaduje vlastnictví automobilu. Stejně tak záleží na míře informovanosti a vzdělání rodičů, kteří nemusí mít vždy dostatek informací o nabízených školách, a proto se intuitivně uchýlí k té spádové. Někteří rodiče naopak mohou

plánovat budoucnost svých dětí daleko dopředu a již výběr nemovitosti rozmýšlejí tak, aby byla v obvodu základní škola s dobrou pověstí (Schneider a kol. 2011). S tím souvisí tzv. pobyťová turistika, jejíž princip spočívá v nahlášení trvalého pobytu na místě, kde dotyčná rodina chce přihlásit děti do spádové školy, aniž by v daném školském obvodu reálně bydlela.

3.3 Spádová turistika

Každý občan Česka může mít nahlášen zpravidla pouze jeden trvalý pobyt, který musí být v obyvatelné budově. Nahlášení trvalého pobytu nezaručuje právo k přebývání v dané budově a jedná se pouze o evidenční údaj. Na našem území se vyskytují i osoby, které žádný trvalý pobyt nemají (především bezdomovci). Nahlásit trvalý pobyt totiž není povinnost, ale právo. Většina Čechů tohoto práva využívá. Místo trvalého pobytu nemusí být shodné s místem, kde dotyčná osoba přebývá. Jedná se převážně o právní vztah – vlastnické právo/nájemní právo či podnájemní právo. Jiným pojmem je pak bydliště, které by mělo označovat místo, kde hlášená osoba žije. Pojem trvalý pobyt a bydliště se v současnosti v mnohých situacích neslučuje a lidé mohou hlásit svůj trvalý pobyt podle toho, jak je to pro ně výhodné. Trvalý pobyt je možné libovolně měnit, čehož využívají například studenti, kteří hlásí trvalý pobyt co nejdále od studované vysoké školy, aby mohli během studií pobývat na koleji případně pobírat stipendium na dopravu do školy (Folprechtová 2017). V posledním sčítání lidu v roce 2011 se navíc zjišťovalo místo obvyklého pobytu. Jedná se o místo, kde osoba tráví čas při každodenním odpočinku bez ohledu na občasnou nepřítomnost z různých důvodů. Tento pojem není ukotven v české legislativě, a proto se na informace o obvyklém pobytu nevztahovala žádná konkrétní otázka a výsledky byly odvozeny z jiných údajů (SLDB 2011 2015).

Možnosti nahlášení trvalého pobytu v místě odlišeném od skutečného bydliště využívají i rodiče dětí, které nastupují do první třídy základní školy. Pokud chtějí své ratolesti přihlásit do školy, která přijímá pouze děti ze školského obvodu (většinou kvůli malé kapacitě školy) a oni do tohoto obvodu svým trvalým pobytem nespádají, jednoduše nahlásí svůj trvalý pobyt na adrese příbuzného či známého, který má v obvodu školy nemovitost. Tím vyhlášku obejdou. Stačí přitom, když má dítě trvalý pobyt v požadované oblasti pouze v době zápisu do základní školy. Poté, co je úspěšně přijato na spádovou základní školu, rodiče mohou dítěti znovu přehlásit trvalý pobyt na místo, kde dítě opravdu žije (Folprechtová 2017). Stejnou strategii popisuje Ivan Langr ve svém článku o kapacitních problémech škol v Liberci (Langr 2016). Tam kvůli spádové turistice vznikl na jedné škole takový přetlak, že nebylo možno přijmout ani všechny spádové děti a vedení školy muselo uchazeče losovat. Do školy se tak

nakonec dostaly některé děti reálně bydlící mimo školský obvod s uměle přehlášeným trvalým pobytem na úkor dětí, které poblíž školy reálně bydlí (Langr 2016).

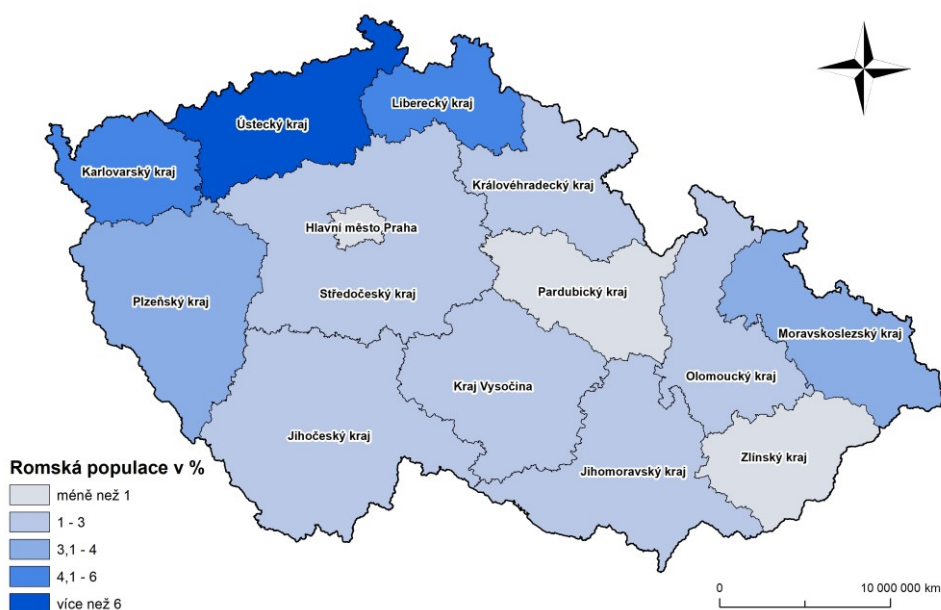
Pokud v požadovaném obvodu nežije nikdo, kdo by rodičům těchto dětí mohl adresu poskytnout, existují i firmy/podnikatelé, kteří nabízejí svou adresu pro tyto účely na prodej. Cena se pohybuje kolem 500 Kč měsíčně, jak inzeruje stránka simplyoffice.cz. Tato stránka nabízí trvalý pobyt v centru Prahy či Brna a jako hlavní benefit uvádí možnost pořízení pražské parkovací karty pro parkování na modrých zónách v centru města (simplyoffice cit. 14. 4. 2019).

4. Analýza školských obvodů v Děčíně a Teplicích

Jako případové studie jsem zvolila dvě města s počtem obyvatel kolem padesáti tisíc. Ani v jednom případě se nejedná o krajské město. V Děčíně se v současnosti nachází 11 spádových škol a v Teplicích 10 spádových škol. Obě města leží v Ústeckém kraji, který leží na severozápadě Česka a sousedí s Německem, konkrétně se spolkovou zemí Sasko. V kraji žije necelých 821 tisíc obyvatel celkem v šestnácti správních obvodech obcí s rozšířenou působností (SO ORP), mezi které patří i Děčín a Teplice (ČSÚ 2019). Osidlování regionu trvalo celá staletí, přičemž zásadní zlom nastal během druhé světové války a po ní, kdy došlo k hromadnému vysídlování Sudet a mnoho obyvatel se po válce nemohlo či nechťelo do svých rodných obcí vrátit. V 60. letech 20. století se tato oblast stala sběrnou oblastí Romů, kteří sem byli vyháněni a později drženi komunistickými zákony, které jim zakazovaly přesun jinam. Po roce 1990 začala restrukturalizace kraje a obnova největších podniků, dále také revitalizace krajiny po rozsáhlé těžbě, která probíhala za dob socialismu. Tyto procesy stále probíhají (Ústecký kraj, oficiální web 2003). Ústecký kraj byl válkou i následující vládou velmi poznamenán, jedná se o kraj s nejvyšší nezaměstnaností v Česku a žije zde nejpočetnější romská menšina (viz obrázek 1) (Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2017 2018). Ústecký kraj je druhý nejmladší podle věkového složení obyvatelstva, přibližně 16% tvoří děti od 0 do 14 let (ČSÚ 2019).

Obrázek 1 - Procentuální podíl romské populace v krajích ČR

Zastoupení romské menšiny v celé populaci jednotlivých krajů ČR

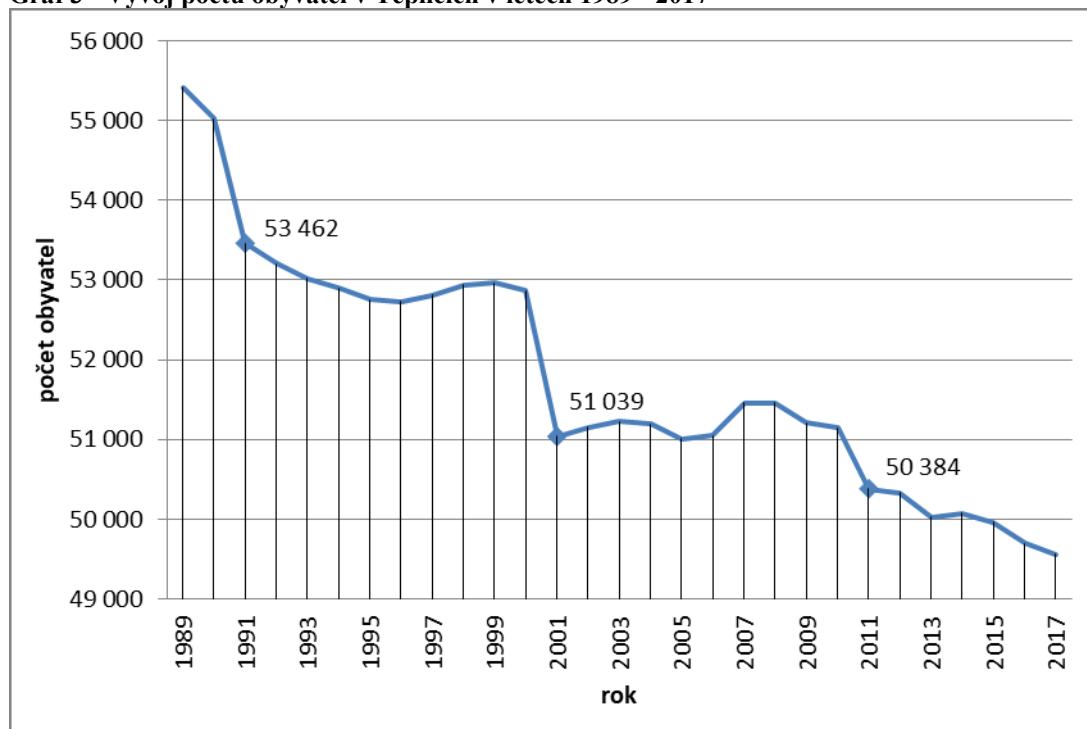
Zdroj: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2017-168061/> vlastní úprava

4.1 Představení měst z pohledu školské populace

Teplice jsou lázeňské město ležící ve středu Ústeckého kraje, západně od Ústí nad Labem. Jsou posazeny v kotlině mezi Krušnými horami a Českým středohořím. Stejně jako Děčín je to obec s rozšířenou působností a okresní město. Východně od Teplic vede dálnice D8, která je významnou českou spojnici s Německem. Před druhou světovou válkou se v Teplicích nacházela po Praze druhá největší židovská menšina v Česku. Během války ale byli Židé nuceni toto město opustit a velká část menšiny potom zahynula v koncentračních táborech (Židovská obec Teplice 2019). V Teplicích se nacházela největší synagoga v Česku, ta byla ale v roce 1939 vypálena (Mráček 2017). Teplice s Děčínem sdílí vysoký turistický potenciál. V Teplicích žije 49 575 obyvatel (ČSÚ leden 2018a). Počet obyvatel stále klesá, jak vidíme na grafu 3, počet dětí ve věku 0-14 podstatně klesal do roku 2009, od tohoto roku zaznamenáváme pozvolný nárůst (viz graf 4). Natalita v okrese Teplice stagnuje, až mírně klesá a dochází tak k celkovému stárnutí populace.

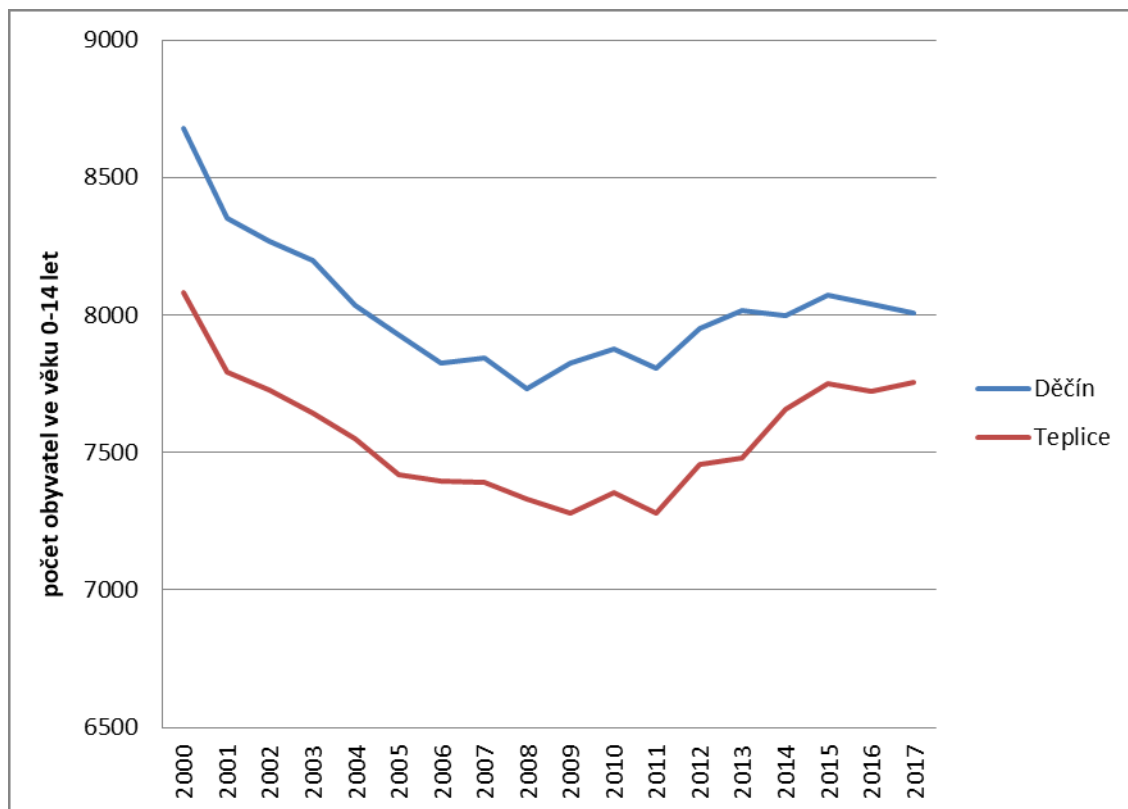
Teplice řeší problém s vysokou nezaměstnaností. Zatímco v Děčíně je výrazný výskyt romské menšiny, v Teplicích je kromě Romů také mnoho Arabů, kteří využívají teplické lázně k rekreaci. Místní obyvatelé se proti Arabům často negativně vyčleňují. Rasismus a problémy s hazardem se řadí mezi slabé stránky města. Hrozbou je klesající návštěvnost lázní související s vybydlováním určitých částí města (Houšková, Kasner 2017).

Graf 3 - Vývoj počtu obyvatel v Teplicích v letech 1989 - 2017

Zdroj: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=> , vlastní úprava v MS Excel

Graf 4 - Vývoj počtu dětí ve věku 0-14 let ve městech Děčín a Teplice

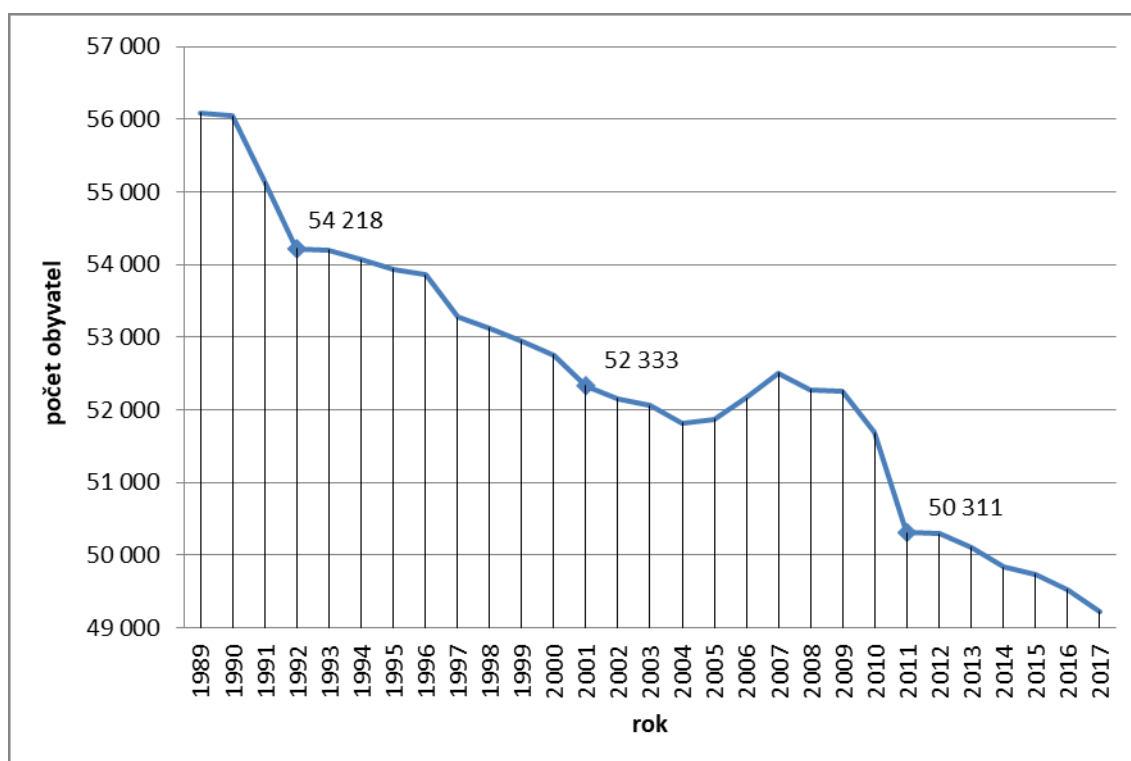

Zdroj: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30845&pvo=DEM02&str=v75&c=v3~3_RP2000&u=v75_VUZEMI_43_562335

Pro město Děčín je charakteristická řeka Labe, která rozděluje zástavbu na dvě části – Děčín a Podmokly. Labe se ve městě stéká s Ploučnicí. Jedná se o významný přístav a železniční křižovatku. Zajímavostí je, že Děčín je nejnižší položeným městem v Česku, centrum leží v nadmořské výšce 135 m. n. m. Obec se skládá z 22 katastrálních území, na kterých leží 35 místních částí (na Českou republiku nezvykle mnoho) (Profil města Děčína 1999).

V Děčíně žije 49 226 obyvatel (ČSÚ leden 2018a). Počet obyvatel od roku 1989, stejně jako v Teplicích klesá (viz graf 5), počet dětí ve školním věku 0-14 let se rovněž vyvíjí velmi podobně jako u Teplic, jak vidíme na grafu 4.

Graf 5 - Vývoj počtu obyvatel v Děčíně v letech 1989 - 2017

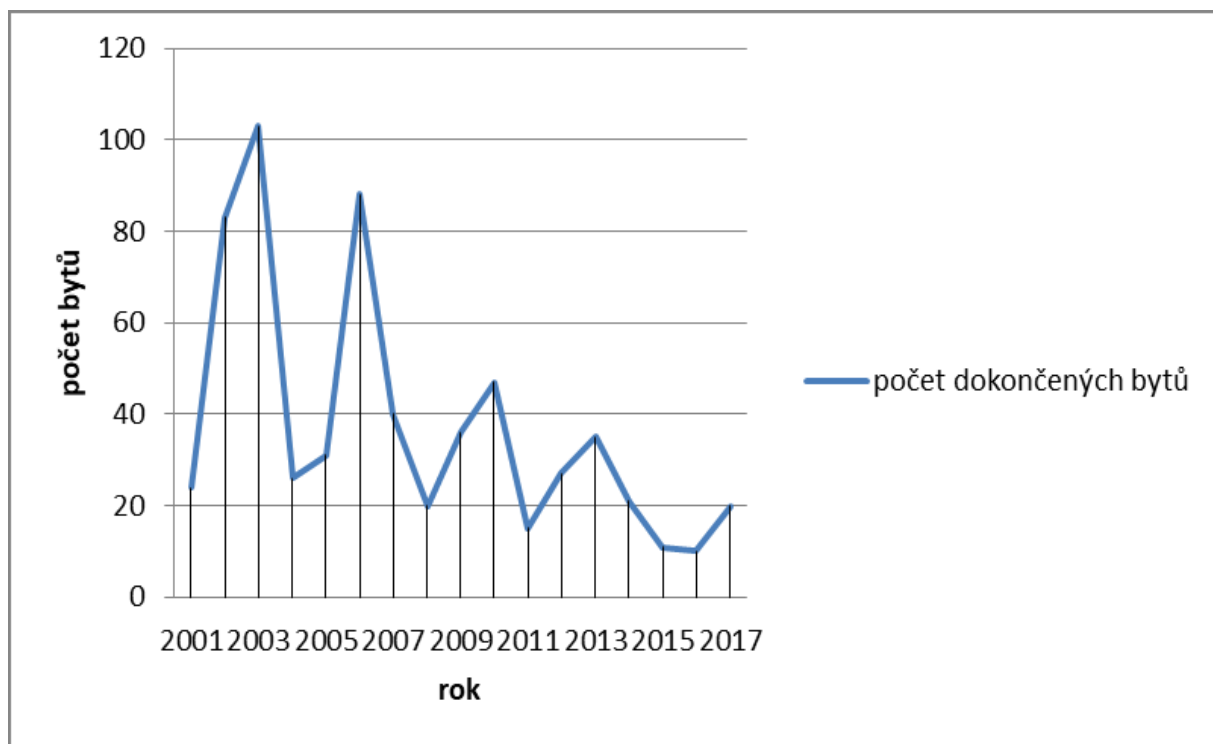

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr> vlastní úprava v MS Excel

O nové byty v Děčíně není velký zájem, i když se jedná o poměrně atraktivní lokalitu se zámekem, historickým centrem a dobrou dopravou do Německa. Byty v Děčíně jsou poměrně levné, jak uvádí SWOT analýza města Děčín z roku 2013 (Bydlení 2013). Tato analýza pokrývá různé oblasti zájmu od obyvatelstva, dopravy a demografie, až po zvířata, skály a zeleň ve městě.

V analýze Bydlení (2013) se také dočteme, že slabou stránkou bydlení v Děčíně je stále se zhoršující struktura obyvatelstva a hrozba sociálních nepokojů, které by mohly atraktivitu bytů dále snižovat. Ze SWOT analýzy týkající se školství je patrné, že největší problém má město s těmi školami, které jsou již staré a chátrají. Zřizovatel škol často nemá dostatek financí na nápravu a některé školy se dostávají do téměř havarijního stavu. Do budoucna tak hrozí demolice škol a nutný odliv dětí do jiných škol. Strategie města nyní cílí na rekonstrukci těchto budov (Školství, majetek, údržba, ICT, 2013). V další analýze se dočteme, že slabinou školství je i nízký zájem dětí o vzdělávání, související s vysokou rozvodovostí, nízkou gramotností a nezlepšujícím se stavem sociálně vyloučených lokalit. Sociálně vyloučené lokality se naopak rozšiřují, zvyšuje se podíl obyvatel v nich žijících a stoupá nezaměstnanost (Žáci, veřejnost, demografie, 2013). Analýzy jsou ale již šest let staré, takže je nemůžeme pokládat za aktuální a s velkou pravděpodobností se situace ve městě částečně změnila.

Graf 6 - Nová bytová výstavba v Děčíně v letech 2001 - 2017

Zdroj: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=> , vlastní úprava v MS Excel

4.2 Metodika mapování školských obvodů

Dílčím cílem práce potřebným pro analýzu stavu a vývoje školských obvodů v Děčíně a Teplicích bylo zmapovat jejich školské obvody ve vývoji. Pro zaznamenání vývoje školských obvodů jsem použila vyhlášky měst Děčín a Teplice, aktuální i starší. O tyto vyhlášky jsem požádala městské úřady, konkrétně odbor školství a kultury. Za město Teplice mi bylo poskytnuto celkem 13 městských vyhlášek v rozmezí let 1988 až 2016. Z děčínského úřadu jsem získala pouze čtyři vyhlášky. Tyto vyhlášky vyšly v letech 1997, 2004, 2009 a 2018. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla zvolit i za Teplice čtyři vyhlášky za podobné roky. Vybrala jsem teplické vyhlášky pro roky 1995, 2005, 2010 a nejnovější vyhlášku z roku 2016. Údaje z dokumentů jsem postupně přenesla do map s využitím softwaru Arc-GIS. Vzniklo tedy osm map zobrazujících vývoj školských obvodů v Teplicích a Děčíně.

Do programu ArcMap jsem nejprve nahrála bodovou vrstvu budov zpracovávaného města. V atributové tabulce jsem potom přiřazovala jednotlivé budovy podle ulic ke školám, do jejichž školského obvodu dle vyhlášky patří a označila jsem je čísly. Graficky jsem všechny body spadající pod jeden školský obvod označila stejnou barvou. Kromě vrstvy budov jsem nahrála také vrstvu samotných škol, které jsem nejdříve vyfiltrovala tak, aby na mapě zůstaly pouze ty školy, které korespondují s vyhláškou. Poté jsem každou základní školu zřizovanou městem označila totožnou barvou, jakou má daný školský obvod. U starších vyhlášek města Děčín byla zmiňována i škola, která již v aktuální bodové vrstvě škol není, protože tato škola v současné době nefunguje. Budovu bylo proto potřeba přidat ručně do bodové vrstvy.

Vyhlášky za město Teplice obsahovaly, až na drobné výjimky, výčet ulic, patřících k určitému školskému obvodu. Oproti tomu vyhlášky za město Děčín často dělily ulice mezi více školských obvodů a ve vyhláškách se tak nacházely formulace typu „*Riegrova od křižovatky s ulicí Anenská k čp./čo. 456/54*“. Tyto budovy bylo třeba přiřazovat s využitím podkladové mapy. Čísla popisná jsem nevyčetla ani z podkladové mapy, a proto jsem je hledala v atributové tabulce. Pokud v tabulce nebyly zaznamenány, dohledávala jsem je na portálu www.mapy.cz.

Při mapování školských obvodů jsem se setkala i s dalšími problémy. Ve vyhláškách se například poměrně často vyskytovaly ulice, které jsem nenašla v bodové vrstvě budov, a tedy nebylo možné je zanést do mapy. Naopak, v atributové tabulce se ale také vyskytovalo mnoho ulic a budov, které nezmiňuje vyhláška. Tyto budovy byly v mapách vyznačeny jako bílé body. U starších vyhlášek bílé body většinou označují místa, kde v době vydání vyhlášky ještě žádné budovy nestály, a proto nemohly být uvedeny ve vyhlášce. U aktuálně platných

vyhlášek jsou to potom místa, která jsou v dokumentech opomenuta, a nebyl jim přiřazen žádný školský obvod. Pro finální vzhled mapy jsem použila jako podklad síť ulic oříznutou z podkladové mapy World Street Map.

Při zkoumání změn mezi jednotlivými vyhláškami jsem využila vytvořené mapy. Porovnávala jsem vždy novější vyhlášku s tou starší a hledala jsem vzniklé změny. Vybrala jsem si několik částí města, které byly ve vyhláškách výrazně změněny, či na první pohled nebyl zřejmý důvod změn. Tato místa jsem potom detailněji zkoumala a analyzovala důvody úprav ve vymezení školských obvodů. Pro grafické zobrazení diskutovaných částí města jsem vytvořila výřezy z map.

Pro ověření, zda ve školských obvodech nedochází k segregaci, jsem si zvolila dvě školy – jednu v Děčíně a jednu v Teplicích. Na těchto školách jsem posléze uskutečnila terénní šetření. Školy s vysokým potenciálem segregace žáků jsem vybrala dle osobního doporučení rodáků či nynějších obyvatel měst. Při výběru školy v Teplicích jsem zohlednila i článek, ve kterém je popisována široké veřejnosti známá kauza s třídní fotografií na ZŠ Plynárenská (Hauptvogelová 2017). U výběru školy v Děčíně jsem zohlednila i skutečnost, že sídliště Boletice se podle Agentury pro sociální začleňování řadí mezi sociálně vyloučené lokality (Agentura pro sociální začleňování 2019). Dne 23. 4. jsem od 07:20h do 08:15h stála před spádovou školou ZŠ Plynárenská v Teplicích a pozorovala jsem, jaké děti vcházejí do školy. Uvedený časový interval jsem zvolila tak, abych kompletně pokryla dobu, kdy děti přicházejí na první vyučovací hodinu. Pro šetření reálného zastoupení národnostních menšin ve školách není žádná ověřená metodika a jedná se o velmi citlivé téma (Metodika pro sledování a vyhodnocování naplňování Strategie romské integrace do roku 2020, 2016). Podle analýzy sociálně vyloučených romských lokalit *„za Roma považujeme takového jedince, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a/nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů.“* (Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti 2006, s. 10). Ve zprávě české školní inspekce (ČŠI 2015) je uvedeno, že při určování počtu romských žáků na školách spolupracovali s řediteli škol. Ti při spolupráci s pedagogy, kteří ve třídách učí, uvedli přibližný počet romských žáků ve třídách, resp. školách.

V rámci svého šetření jsem si zaznamenávala celkové vzezření žáků a počet dětí, které přivezli rodiče do školy automobilem. Odhadnout jsem tak chtěla podíl romských žáků a žáků ze sociálně vyšších vrstev (za domněnky, že do školy vozí děti automobilem zejména rodiče z bohatších rodin). V čase od 11:35 do 13:15 jsem prováděla stejný výzkum před školou ZŠ

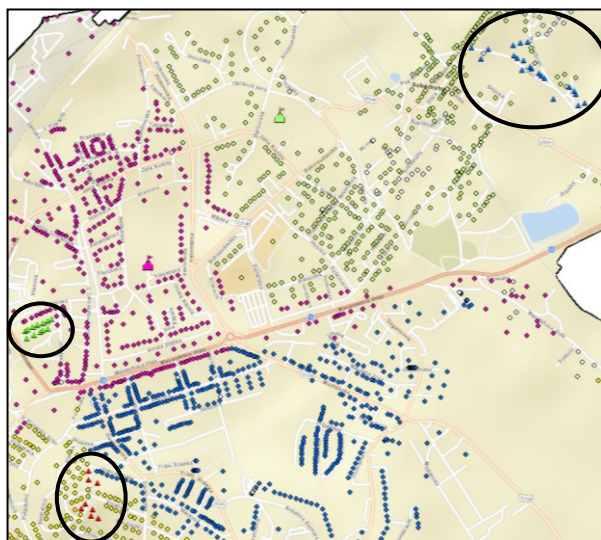
Míru v Děčíně. Časový interval jsem zvolila tak, abych pokryla dobu, kdy žáci odcházejí ze školy domů. Dále jsem uskutečnila rozhovor s pedagogickým pracovníkem ze ZŠ Míru. Ze šetření vyplynul můj subjektivní názor na sociální složení obou škol, který prezentuji ve výsledcích práce. Informace o strategii vymezování školských obvodů, provedených změnách v posledních letech a problematice segregace jsem primárně chtěla čerpat z osobních rozhovorů s úředníky, kteří školské obvody ve městech vymezovali. V Teplicích jsem bohužel narazila na problém, protože poslední vyhláška vymezující školské obvody vyšla v roce 2016 a obvody (dle informace od úředníků) vymezovali lidé, kteří jsou již po smrti. Rozhovor se nakonec neuskutečnil ani v Děčíně, protože se mnou odbor školství nekomunikoval. Užitečná data jsem tak získala pouze z rozhovoru s pedagogickými pracovníky v Děčíně. Při pokusu o rozhovor na ZŠ Plynárenská v Teplicích jsem byla odmítnuta a nepřišla ani žádná reakce na dotazy poslané e-mailem. Z uvedeného vyplývá, jak je sledovaná problematika aktuální a palčivá.

4.3 Výsledky výzkumu

Školské obvody v Teplicích jsou vymezovány převážně podle městských částí. Například ZŠ Koperníkova zahrnuje téměř celou městskou část Trnovany, školský obvod ZŠ Bílá cesta zahrnuje sídliště Bílá Cesta. Tento školský obvod je navíc oddělen hlavní silnicí, východně od silnice E442 je v tomto obvodu zaznamenáno pouze sedm budov. Mezi lokality s největším podílem menšin patří sídliště Prosetice, městská část Trnovany a sídliště Šanov.

Vyhláška z roku 1995 definuje v Teplicích devět základních škol, které mají definované školské obvody.

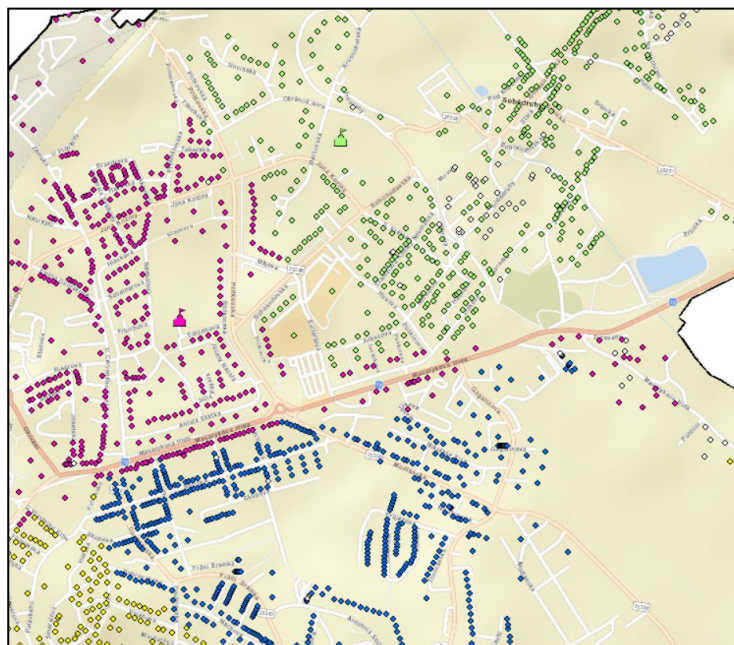
Obrázek 2 - Budovy zapsané k více školským obvodům

Zdroj: vlastní zpracování autorky

Mnoho ulic se překrývá a patří zároveň do více obvodů (obrázek 2, zakroužkováno). Nejvíce překrývajících se ulic spadá pod obvod ZŠ Plynárenská v kombinaci se ZŠ U Nových lázní, ZŠ Edisonova, ZŠ Maršovská a školským obvodem ZŠ Na Stínadlech.

Obrázek 3 - duplicitně zapsané budovy odstraněny z obvodu ZŠ Plynárenská

Zdroj: vlastní zpracování autorky

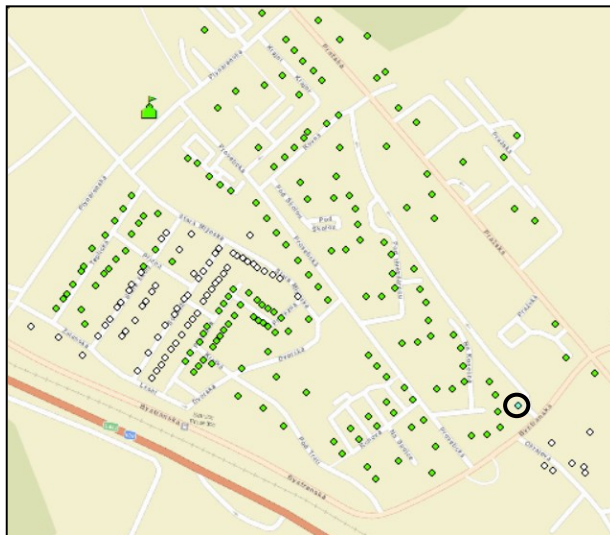
Teplická vyhláška z roku 2005 většinu těchto překryvů vyřešila a tyto ulice vymazala ze školského obvodu ZŠ Plynárenská (obrázek 3). Ve vyhlášce nově přibylo několik ulic. Jedna ulice ve školských obvodech ZŠ Bílá cesta, ZŠ Maršovská, ZŠ Na Stínadlech a v obvodě ZŠ Buzulucká, a více než deset ulic obvodě ZŠ Plynárenská. Nedošlo k žádnému přeražení ulic z jednoho školského obvodu do druhého.

Vyhláška vydaná pět let poté se výrazně liší pouze ve školských obvodech ZŠ Edisonova a ZŠ Maršovská, kde nově přibylo 13 ulic. Další dvě ulice přibyly ve školském obvodu ZŠ Bílá cesta a jedna ulice přibyla ve školském obvodu ZŠ Na Stínadlech.

Nejnovější vyhláška z roku 2016 je rovněž velmi podobná těm předchozím, přibyla jedna ulice ve školském obvodě ZŠ Maršovská, jedna ulice ve školském obvodě ZŠ Bílá cesta a dvě ulice ve školském obvodě ZŠ Plynárenská. Vznikl nový školský obvod pro ZŠ Metelkovo náměstí, do kterého se zařadilo pět ulic ze školského obvodu ZŠ U Nových lázní a jedna ulice ze školského obvodu ZŠ Koperníkova. Škola má v Teplicích dlouholetou tradici, vznikla již v roce 1925. Mezi školské obvody ale do roku 2016 řazena nebyla (ZŠ Metelkovo náměstí 2018)

Školský obvod ZŠ Maxe Švabinského se od roku 1995 nezměnil. Ulice U Divadla byla ve vyhlášce z roku 1995 zapsána pod školským obvodem ZŠ U Nových lázní i pod školským obvodem ZŠ Na Stínadlech. Tato chyba nebyla odstraněna ani v jedné z následujících vyhlášek, ulice je stále zapsána pod oba dva školské obvody.

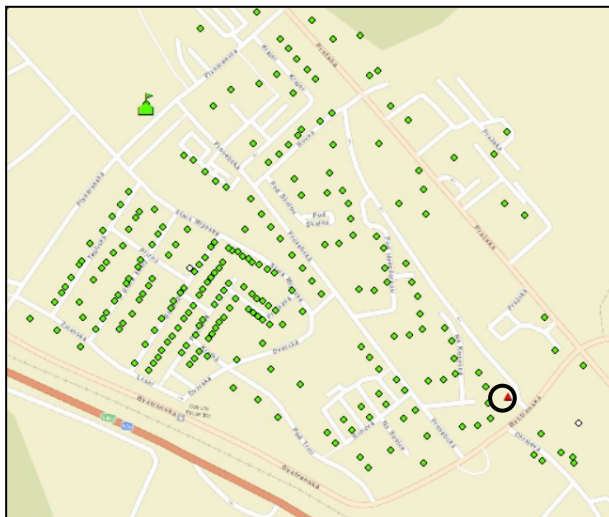
Obrázek 4 - Budova v ulici Bystřanská zapsaná pod obvod ZŠ Plynárenská

Zdroj: vlastní zpracování autorky

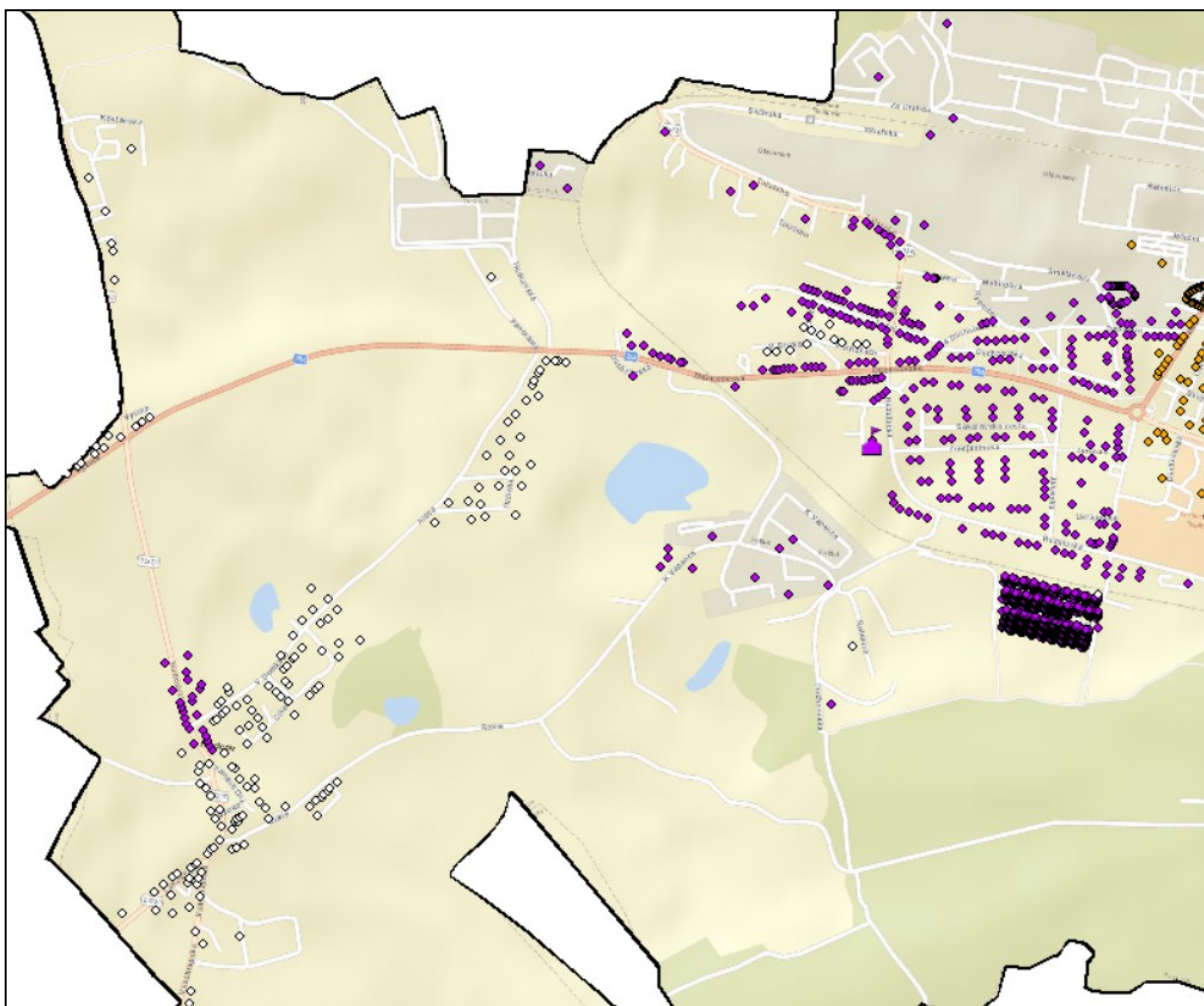
Stejně tak nebyla odstraněna chyba v ulici Bystřanská. Jak je patrné z obrázku 4, budova na rohu ulice byla ve vyhlášce z roku 1995 řazena pouze ke školskému obvodu ZŠ Plynárenská. V následujících vyhláškách ale byla budova přiřazena i do školského obvodu ZŠ Maxe Švabinského, jak znázorňuje trojúhelník na obrázku 5. Jedná se zjevně o chybu – v první řadě jde o budovu, která je (podle náhledu na Google Street View) zjevně neobydlená, v druhé řadě nedává smysl řadit tuto budovu do obvodu ZŠ Maxe Švabinského, protože se tato budova nachází velmi daleko od zmiňovaného obvodu.

Obrázek 5 - Budova v ulici Bystřanská chybně zařazena i k obvodu ZŠ Maxe Švabinského

Zdroj: vlastní zpracování autorky

Obrázek 6 - budovy ve vesnici Hudcov nezařazené k žádné vyhlášce

Zdroj: vlastní zpracování autorky

Poslední úsek, kterému se věnuji, se nachází na západě okresu Teplice. Jedná se o velké množství budov ve vesnici Hudcov, kterým není přiřazen žádný školský obvod (obrázek 6). Pouze jedna ulice v obci je přiřazena ke školskému obvodu ZŠ Buzulucká. Zbylé části vesnice by k tomuto školskému obvodu logicky měly příslušet také, ale vyhláška je nezmiňuje.

V Děčíně se, podobně jako v Teplicích, vymezují školské obvody podle městských částí. Přírodním předělem města je také řeka Labe, když se žádný školský obvod nenachází na obou březích řeky. Školský obvod ZŠ Máchovo náměstí se rozkládá téměř po celé délce labského nábřeží v Děčíně. Do této školy tedy spadají děti ze severovýchodní části Děčína až po jihozápadní cíp města. Školský obvod je řešen tímto způsobem, protože se jedná o budovy blízko železnice. Žáci tedy jezdí do školy vlakem. Největší romská menšina se nachází na sídlišti Boletice nad Labem a v městské části Rozbělesy (Agentura pro sociální začleňování 2019).

První mapovaná vyhláška je z roku 1997 a vymezuje celkem 14 školských obvodů.

Vyhláška z roku 2004 se od ní podstatně liší. Ulice Kateřinská (ze školského obvodu ZŠ Na Stráni) se již v této vyhlášce nevyskytuje. Jedná se zjevně o chybu, v dalších vyhláškách je opět uvedena. Školský obvod ZŠ Miroslava Tyrše a školský obvod ZŠ Malšovice zůstal beze změny, ale ve všech zbylých obvodech byly do vyhlášky doplněny nové ulice. Nejvíce ulic přibýlo v obvodu ZŠ Březová a ZŠ Máchovo náměstí. Byl zcela zrušen šestý školský obvod se spádovou školou ZŠ Nativity, která sice stále funguje, ale už se neřadí mezi spádové školy. Všechny ulice z tohoto školského obvodu byly přesunuty do obvodu základní školy Míru, která má kapacitu až 900 žáků a není plně obsazena.

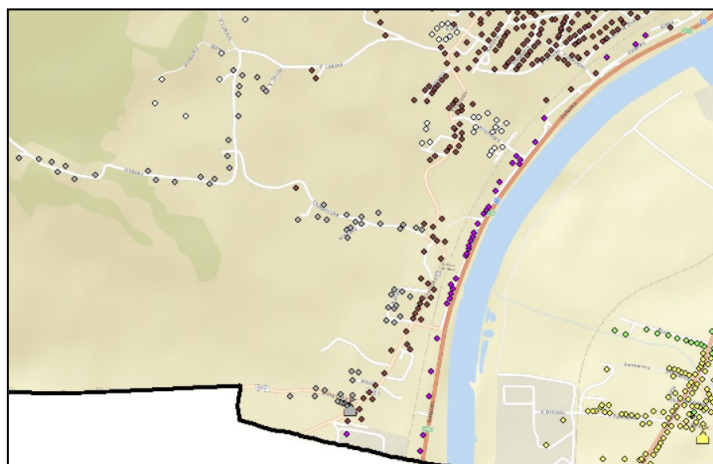
Vyhláška z roku 2010 také obsahuje výrazné změny oproti vyhlášce z roku 2004. Z dokumentu zmizely ulice Bohyňská, Pustá, V Úvozu, Saská a Labské nábřeží. První, pátý, osmý a dvanáctý školský obvod se nezměnil. Jedna ulice byla připsána ke školskému obvodu ZŠ Březová, dvě ulice ke školskému obvodu ZŠ Komenského náměstí a dvě ulice ke školskému obvodu ZŠ Školní. Celá městská část Hoštice nad Labem byla připsána ke školskému obvodu ZŠ Míru. Byl zrušen školský obvod ZŠ Malšovice, ale škola je stále v provozu, pouze už není spádová. Část ulic ze školského obvodu byla zařazena k ZŠ Máchovo náměstí a část ulic z tohoto školského obvodu ve vyhlášce již není uvedena. Ulice Teplická prochází více školskými obvody a rozdělení této ulice se ve vyhlášce změnilo (ulice spadající pod školský obvod ZŠ Máchovo náměstí byly přeřazeny pod školský obvod ZŠ Vojanova). Ulice Borová byla ve vyhlášce z roku 1997 zapsána k desátému školskému obvodu, ve vyhlášce z roku 2004 nebyla uvedena a ve vyhlášce z roku 2010 byla zapsána k jedenáctému školskému obvodu. Ulice Ústecká byla ze školského obvodu ZŠ Máchovo náměstí přeřazena ke školskému obvodu ZŠ Školní.

I nejnovější děčínská vyhláška se podstatně liší od předchozí. Část ulic Vilsnická a Teplická vyhláška nepokryla, ulice Krokova z vyhlášky také zmizela. Tři ulice ze druhého školského obvodu a šest ulic ze třetího školského obvodu bylo přeřazeno do prvního školského obvodu.

Jinak se druhý školský obvod nezměnil. Ulice Březová byla ze čtvrtého školského obvodu přerazena do pátého školského obvodu. Více než deset ulic bylo ze školského obvodu ZŠ Máchovo náměstí přerazeno do školského obvodu ZŠ Vojanova a dalších dvanáct ulic bylo ze školského obvodu ZŠ Máchovo náměstí přesunuto do školského obvodu ZŠ Školní. Osm ulic bylo do školského obvodu ZŠ Školní přesunuto i ze školského obvodu ZŠ Na Pěšině. Škola ZŠ Svatopluka Čecha byla zrušena, a tak zanikl i školský obvod ZŠ Svatopluka Čecha. Všechny ulice z tohoto školského obvodu byly přesunuty do školského obvodu ZŠ Vojanova, kde navíc nově přibyly tři ulice. Ulice Kateřinská byla opět zařazena do školského obvodu ZŠ Na Stráni.

Ve městě Děčín jsem se podrobněji zaměřila na jihozápadní úsek města. Tato část prošla změnami ve třech novějších mapovaných vyhláškách. Z obrázku 7 vidíme, že v letech 1997 a 2004 ještě patřila ZŠ Malšovice (šedá) ke spádovým školám. Některé budovy v těsné blízkosti školy ale byly zařazeny ke školskému obvodu ZŠ Školní (hnědá) nebo ZŠ Máchovo náměstí (fialová).

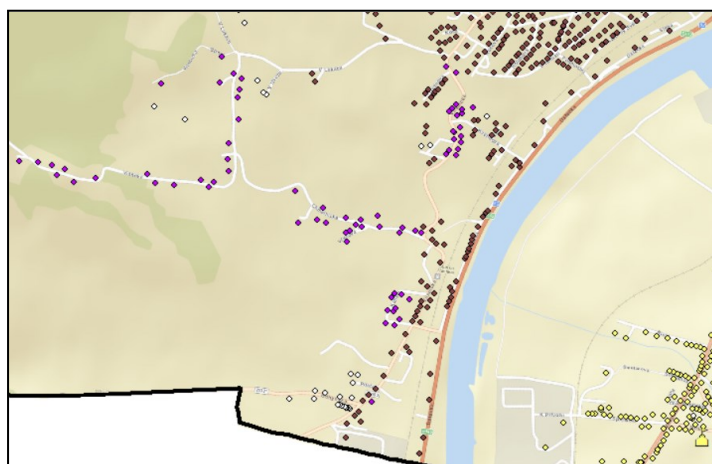
Obrázek 7 - Obvod ZŠ Malšovice ve vyhláškách 1997 a 2004

Zdroj: vlastní zpracování autorky

Budovy patřící ke školskému obvodu ZŠ Školní byly pravděpodobně zařazeny do tohoto školského obvodu proto, že se nacházejí na ulici Vilsnická, po které jezdí městská doprava směrem do centra Děčína a městské části Děčín – Chrochvice (lokalita kde se nachází ZŠ Školní). Stejně tak budovy patřící ke školskému obvodu ZŠ Máchovo náměstí mají nejblíže vlakovou stanici Děčín – Vilsnice, zde jezdí vlak na děčínské hlavní nádraží, odkud trvá cesta do spádové školy přibližně 10 minut. Na obrázku 8 z mapy pro rok 2009 vidíme, že školský obvod ZŠ Malšovice byl zrušen. Část ulic zůstala bez zařazení ke školskému obvodu a většina byla přearazena ke školskému obvodu ZŠ Máchovo náměstí.

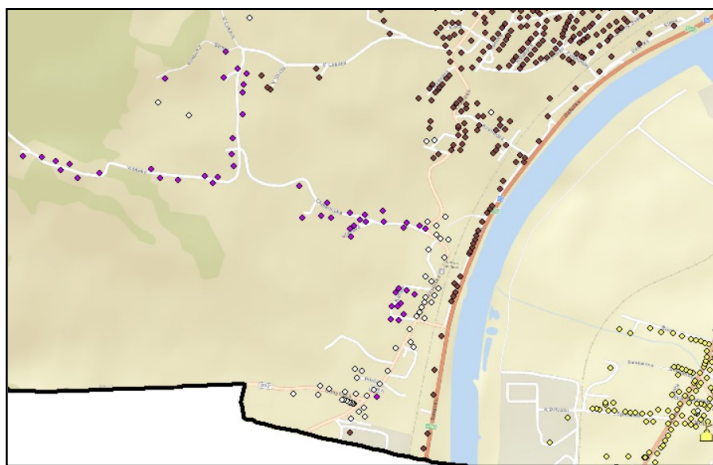
Obrázek 8 - Rozdělení budov po zrušení obvodu ZŠ Malšovice

Zdroj: vlastní zpracování autorky

Zde už se jedná i o budovy, které jsou od nádraží poměrně daleko. Vlaková stanice je ale stále blíže než první stanice autobusu v městské části Chmelnice. Budovy z okolí železnice byly přesunuty do školského obvodu ZŠ Školní. Nachází se totiž z druhé strany železnice a tak soudím, že změna byla provedena tak, aby děti chodily raději na autobus jezdící na hlavní silnici v ulici Ústecká a nemusely chodit až do podchodu k dráze. Při podrobném zkoumání nalezneme ve školských obvodech budovy, které jsou přiřazeny například k ZŠ Máchovo náměstí, ale železnice je vzdálenější než autobusová zastávka, odkud autobusy vozí děti do ZŠ Školní. Či naopak budovy, které určují jako spádovou školu pro děti ZŠ Školní, ale cesta do ZŠ Máchovo náměstí by byla nepatrně kratší. Jedná se ale o málo případů a soudím, že tyto jednotlivé případy nejsou ve vyhlášce dále definovány především z důvodu lepší srozumitelnosti textu, tedy je uvedena ve školském obvodu celá ulice místo toho, aby byly ve vyhlášce definovány ještě výjimky pro tyto budovy. Nejnovější vyhláška v této oblasti vynechala část ulice Vilsnická a tudíž se rozšířilo množství budov bez školského obvodu. Vymezení školských obvodů z poslední vyhlášky vidíme na obrázku 9. Z mého pohledu by bylo nejlepší tuto část ulice nechat řešenou tak, jako ji definovala vyhláška z roku 2009.

Obrázek 9 - Odstranění budov ze školského obvodu ZŠ Školní

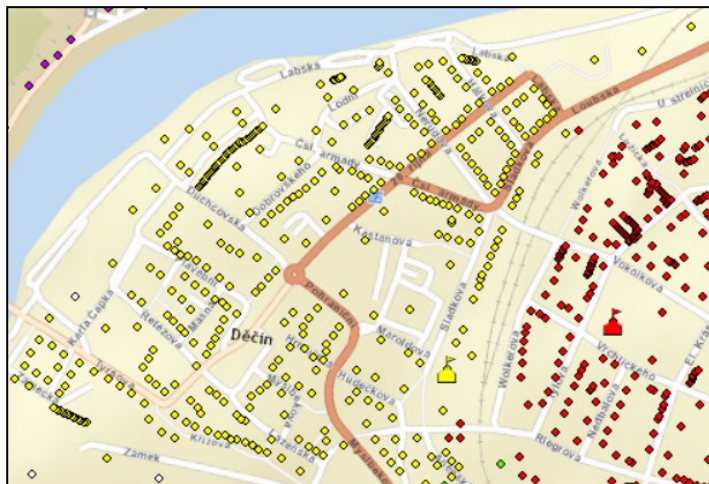
Zdroj: vlastní zpracování autorky

Budovy by se mohly, vzhledem k jejich blízkosti vlaku, řadit i ke školskému obvodu ZŠ Máchovo náměstí. Tato škola má ale kapacitu pro 530 žáků (Firmy.cz, cit. 26.4. 2019) a ve výroční zprávě pro školní rok 2016/2017 uvádí dokonce 549 zapsaných žáků (Tomášková, 2017). Lze tedy předpokládat, že škola má naplněnou kapacitu, a proto by měly být budovy přiřazeny jinam.

Zaujala mě také změna, která proběhla v centru města s vydáním poslední městské vyhlášky v roce 2018.

Na obrázku 10 vidíme část školských obvodů ZŠ Komenského náměstí (žlutá) a ZŠ Dr. Miroslava Tyrše (červená). Školy jsou blízko u sebe a leží proti sobě, školské obvody jsou od sebe až na čtyři výjimky odděleny železnicí. V školním roce 2008/2009 navštěvovalo ZŠ Komenského náměstí 537 žáků (Křivohlavová, 2009).

Obrázek 10 - Školské obvody ZŠ Komenského náměstí a ZŠ Dr. Miroslava Tyrše

Zdroj: vlastní zpracování autorky

Na obrázku 11 si můžeme všimnout, že se školský obvod této školy zmenšil o úsek ohraničený ulicemi Čsl. armády a Labská. Nad těmito ulicemi zůstaly navíc tři budovy stále patřící ke školskému obvodu ZŠ Komenského náměstí. Tato změna se mi jeví jako chybná. Podle výroční zprávy ze školního roku 2016/2017 navíc školu navštěvovalo 641 žáků (Křivohlavová, 2017), tedy kapacita školy se nesnížila, ale školský obvod se celkově zmenšil.

Obrázek 11 - Rozšíření obvodu ZŠ Dr. Miroslava Tyrše

Zdroj: vlastní zpracování autorky

Každé město přistupuje k vydávání vyhlášek jinak. Město Teplice vydává vyhlášky pravidelně, ale větší změny se v nich nevyskytují. Oproti tomu v Děčíně za časový úsek v rozmezí od roku 1997 do současnosti vešly v platnost pouze čtyři vyhlášky a ve všech se nachází výrazné změny. Teplické vyhlášky jsou psány pro běžné použití srozumitelněji, ale obsahují více chyb. Nezaznamenala jsem žádné problematické či nespojité školské obvody ani v jednom z měst. Na stránkách města Děčín je možné si prohlédnout aktuální vyhlášky včetně mapy znázorňující vymezení školských obvodů. Teplice žádné mapy se školskými obvody nezveřejňují a k dispozici jsou pouze vyhlášky, ve kterých se, dle mého názoru, orientuje obtížněji. Ačkoliv počet dětí ve věku 0-14 let dlouhodobě spíše klesá, počet spádových škol se snížil pouze v Děčíně. V Teplicích byl naopak jeden školský obvod navíc vytvořen.

Pro vlastní šetření možné segregace žáků jsem si v každém městě vybrala jednu školu, jak jsem podrobně popsala v kapitole věnované metodice.

ZŠ Plynárenská v teplické čtvrti Prosetice na jihovýchodě Teplic uprostřed sídliště navštěvuje přibližně 300 žáků (Prokúpková 2018). Já jsem v rámci pozorování zaznamenala 222 žáků. Z mého pozorování usuzuji, že školu navštěvuje přibližně 45 % dětí příslušící k romské menšině a 13 % dětí příslušící k jiné menšině, převážně se jednalo o Araby a Vietnamce. Zajímavé je, že pouze 12 dětí bylo dovezeno do školy autem. Z těchto statistik předpokládám, že většina dětí bydlí na blízkém sídlišti a chodí do školy pěšky či dojíždí do školy autobusem. Rodiče vodící děti do školy byli oblečeni z mého pohledu poměrně neformálně, ale nemyslím si, že by mnoho místních dětí žilo v rodinách s nižším socioekonomickým statusem. Z komplexního pohledu na situaci v Proseticích soudím, že ve škole nedochází k segregaci. Většina žáků sice pravděpodobně patří k romské menšině, ale školu navštěvují i děti, které k žádné menšině nepřísluší, a tento stav dlouhodobě trvá. Nejedná se ani o segregaci z pohledu sociálně-ekonomického.

Obrázek 12 - ZŠ Plynárenská na teplickém sídlišti Prosetice

Zdroj: vlastní foto autorky (23.4. 2019)

Obrázek 13 - Prosetické sídliště

Zdroj: vlastní foto autorky (23. 4. 2019)

V Děčíně jsem šetření provedla na ZŠ Míru v Boleticích nad Labem, která se nachází na pravém břehu Labe v jihovýchodní části Děčína na periferii města. Do školy pravidelně dochází přibližně 400 žáků (Hauzírek 2018), kapacita školy je přitom 900 dětí. Já jsem v rámci odpoledního pozorování zaznamenala 187 dětí. Dle slov pedagogických pracovníků ZŠ pouze jedna třetina dětí ze školského obvodu navštěvuje spádovou školu, zbylé dvě třetiny dětí z tohoto školského obvodu dojíždějí do školy do centra města. Při pozorování jsem zaznamenala 49 % dětí příslušících k romské menšině, necelé jedno procento zde tvoří děti příslušící k jiné národnostní menšině. Dopravu dětí ze školy autem jsem v tomto případě nezaznamenávala, protože byla minimální. Stejně jako v Teplicích, i zde chodili rodiče vyzvedávat své děti v z mého pohledu neformálním oblečení. Boletické sídliště na mě působilo velmi zastarale a zanedbaně. Obytné budovy jsou oprýskané, okolí zapáchá a i budova školy se nachází v téměř havarijním stavu. Před jedním panelovým domem stáli v době výuky dva chlapci ve věku přibližně patnácti let a kouřili marihuanu. V době vycházení dětí ze školy před budovou hlídají dva muži s vestami „Prevence kriminality“.

Obrázek 14 - Sídlíště Boletice v Děčíně

Zdroj: vlastní foto autorky (23.4. 2019)

Podle pedagogických pracovníků školy je stav menšin ve vyšších třídách okolo 30% a situace je zde přiměřená. V nižších třídách je ale zastoupení menšiny nadpoloviční a poměr romské menšiny ve třídách každým rokem stoupá. Podle pedagogického pracovníka školy je to způsobeno tím, že škola ve městě nemá dobrou pověst. Na boletickém sídlišti se nacházejí také dvě mateřské školy. Do mateřské školy na okraji sídliště docházejí především děti z rodinných domů v okolí. Do mateřské školy umístěné v sídlišti docházejí především děti příslušící k romské menšině. Tyto děti potom dále pokračují na ZŠ Míru. Naopak rodiče z rodinných domků častěji volí pro své děti školy v centru Děčína. K segregaci národnostních menšin tedy dochází již v rámci mateřských škol. Pedagogičtí pracovníci také uvedli, že v případě Boletic nad Labem se jedná o rizikovou romskou menšinu. Pokud je prý rizikové menšiny ve společnosti více než 30%, zbývajících 70% obyvatelstva se postupně stěhuje na jiná místa (osobní rozhovor s pedagogickými pracovníky ZŠ Míru). Mým osobním dojmem z pozorování a z rozhovoru s pedagogickými pracovníky školy je, že k segregaci romské menšiny v současné době nedochází. Situace ve škole se ale rapidně zhoršuje (výrazný rozdíl je viditelný již v rozmezí několika ročníků). Dále si myslím, že v oblasti dochází k segregaci dětí z hlediska socioekonomického statusu rodin.

Obrázek 15 - ZŠ Míru v Děčíně

Zdroj: vlastní foto autorky (23.4. 2019)

5. Závěr

Ve své práci si kladu za cíl diskutovat problematiku vymezování školských obvodů z pohledu geografického a sociologického. S využitím odborné literatury jsem postupovala od základních informací ze školského zákona až ke spádové turistice, která představuje jeden ze způsobů, jak legislativu obejít. Závěrem lze shrnout, že výhodou stanovování školských obvodů je především zaručení místa ve škole blízko bydliště pro každé dítě. Nevýhodou potom může být vznikající segregace, kdy je například celé sídliště složené zejména z obyvatel příslušících určité menšině a celé toto sídliště spadá pod jeden školský obvod. V tomto případě můžeme diskutovat nad tím, zda je výhodnější situace bez školských obvodů, kdy rodiče mohou pro děti vybrat i školu s menším zastoupením menšin, ale s větší vzdáleností od bydliště, či zda je pro rodiče podstatná jistota, že děti přijme škola v blízkosti domova. Vymezování školských obvodů, jak je v Česku legislativně ukotveno, tedy bezesporu může mít dopad na sociální prostředí v obcích.

Vymezování školských obvodů provádí každá obec samostatně a strategie pro vymezování se liší v závislosti na počtu obyvatel, struktuře města a charakteru základních škol. V případových studiích se věnuji městům Teplice a Děčín, u nichž jsem zmapovala vývoj školských vyhlášek a analyzovala stav školských obvodů. Porovnávala jsem i způsob psaní dokumentů a množství změn ve vyhláškách během zkoumaného období. Obě města využívají podobných strategií při přiřazování ulic ke školám, když hranice obvodů tvoří městské části, železnice, hlavní silnice či přirozené přírodní bariéry jako je například řeka či kopec.

Z terénního šetření ve městech Děčín a Teplice vyplývá, že u jedné zkoumané základní školy v Děčíně se schyluje k segregaci. Škola se nachází v sociálně vyloučené lokalitě, na druhém stupni je zastoupení romské menšiny ve třídách přibližně 30 %, ale v prvních a druhých ročnících se jedná o více než 50 % třídy a každým rokem je podíl romské menšiny ve škole větší. Školské obvody ale na tuto situaci nemají přílišný vliv, protože volná místa nabízejí i školy mimo sídliště s vysokým podílem romské menšiny a dvě třetiny dětí z tohoto sídliště, proto volí školu z jiného obvodu. Jak tvrdí Hrtoňová a Střelec (2003), jedním z důležitých aspektů při výběru základní školy je pověst. Z důvodu špatné pověsti ZŠ Míru a boletického sídliště mnoho rodičů pro své děti vybírá jinou základní školu. Při mapování školských obvodů z vyhlášek měst jsem také ověřovala, zda ve městech nedošlo k úmyslnému tvoření školských obvodů tak, aby byla národnostní menšina segregována do jedné školy. Tento způsob vymezování školských obvodů jsem neodhalila ani v jednom z měst, všude bylo vymezení školských obvodů vysvětlitelné pomocí geografických faktorů vzdálenosti a dostupnosti.

Při tvorbě map podle vyhlášek jsem dospěla k názoru, že vymezení školských obvodů prostřednictvím dokumentu s výčtem ulic není vhodný způsob. Dokumenty mohou být nepřehledné a nejednoznačné, pro transparentnost i uživatelskou přívětivost by bylo jistě vhodnější, kdyby města zpracovávala vymezení školských obvodů v mapové podobě.

Tato práce je vhodnou úvodní studií k navazující diplomové práci, v rámci které bych se ráda tématu problematiky vymezení školských obvodů věnovala podrobněji s využitím rozsáhlejšího kvalitativního výzkumu. Pro úplné porozumění systému vymezení školských obvodů a kompletní analýzu spádových škol v obci by bylo třeba uskutečnit pozorování a rozhovory na všech spádových školách v obci a zvolit pro analýzu složení žáků škol odbornější a komplexnější metody. Vzhledem k tomu, že neexistuje žádný spolehlivý způsob jak romskou menšinu zmapovat, bylo by vhodné uskutečnit strukturované rozhovory na všech spádových školách a informace o menšinách čerpat od nich. Zároveň jsem doposud narazila na neochotu úředníků z odborů školství o poskytnutí jakýchkoliv podrobnějších informací k vymezení školských obvodů. Možnou cestou by byla komunikace s neziskovými organizacemi fungujícími v obou městech, které by mohly být zdrojem zajímavých informací i kontaktů. Chyby nalezené ve vyhláškách mohou mít logické vysvětlení, které z pouhé analýzy map neumíme vyčíst, a proto naše závěry nemusí být vždy správné. Nutné je přiznat, že chyby mohly vzniknout i při samotném tvoření map. Při procesu zadávání dat do atributové tabulky mohlo dojít k překlepu, protože se jedná o ruční záznam desetitisíců čísel. Vyhláška navíc může být vyložena více způsoby.

Proces a strategie vymezení školských obvodů se stále vyvíjí a narážíme na nové otázky a překážky. Volba základní školy se v životě týká každého z nás, a proto i téma vymezení školských obvodů pokládám za aktuální a důležité.

Použité zdroje a literatura:

Literatura

BURGESS, S., BRIGGS, A., McCONNELL, B., SLATER, H. (2006): School Choice in England: Background Facts. CMPO Working Paper Series No. 06/159, University of Bristol

FIGLIO, N. D., HART, M. D. C. (2010): COMPETITIVE EFFECTS OF MEANS-TESTED SCHOOL VOUCHERS. NBER Working Paper Series, Working Paper 16056, Cambridge

FOLPRECHTOVÁ, E. (2017): Spádová turistika v primárním školství. Diplomová práce. Katedra veřejné a sociální politiky, FSV UK, Praha. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/179240/>

KOZÁK, J. (2011): Vývoj soukromého školství po roce 1989. Český statistický úřad. Dostupné z: <https://www.google.com/search?q=KOZ%C3%81K+2011+V%C3%BDvoj+soukrom%C3%A9ho+C5%A1kolstv%C3%AD+po+roce+1989&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b-e> (cit. 25. 3. 2019)

LANGR, I. (2016): Kam až může zajít spádová turistika v ZŠ? Dostupné z: <http://ivanlangr.blogspot.com/2016/02/kam-az-muze-zajit-spadova-turistika-v-zs.html> (cit. 10. 4. 2019)

NIKOLAI, T. (2008): Segregační, integrační a inkluzivní vzdělávací systém. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjs6Yyc9vfAhUSoRQKHT2pC-IQFjAAegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fwww.inkluzivniskola.cz%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fuploaded%2Ftexts_155.pdf&usg=AOvVaw3LJB8VpZYJh-fQ53Zb8yyb (cit. 4. 4. 2019)

SCHNEIDER, K., SCHUCHART, C., WEISHAUPT, H., RIEDEL, A. (2011) : The effect of free primary school choice on ethnic groups: Evidence from a policy reform. Schumpeter Discussion Papers, University of Wuppertal, Schumpeter, School of Business and Economics, Wuppertal

SIMONOVÁ, J. (2015): Volba školy v primárním vzdělávání jako důležitý mechanismus ovlivňující spravedlivý přístup ke vzdělávání. Dizertační práce. Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, PedF UK, Praha

STŘELEČ, S., HRTOŇOVÁ, N. (2003): Rodičovské otázky související se začátkem školní docházky jejich dětí. In Role učitelů a jejich vzdělávání v českém a evropském kontextu: 11. výroční mezinárodní konference ČAPV. Sborník referátů, Brno.

ŠTIKOVÁ M.: Školství. Dostupné z: <https://docplayer.cz/36334-9-skolstvi-9-1-kdo-skolstvi-spravuje-phdr-marcela-stikova.html> (cit. 2. 4. 2019)

VESELÝ, M., ŠKROBÁKOVÁ, J. (2017): METODICKÉ DOPORUČENÍ K ČINNOSTI ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ. Ministerstvo vnitra České republiky, odbor veřejné správy, dozoru a kontroly. Praha.

WALTEROVÁ, E., a kol. (2004): Úloha školy v rozvoji vzdělanosti. Brno: PAIDO

Zdroje

Agentura pro sociální začleňování (2019): O lokalitě Děčín. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-lokalite-decin> (cit. 30. 4. 2019)

ČŠI 2015: Tematická zpráva, žáci vzdělávání podle RVP ZV – přílohy upravující vzdělávání žáků s LMP. Praha, Česká školní inspekce

ČSÚ – Český statistický úřad

Český statistický úřad (2019): Obyvatelé Ústeckého kraje druzí nejmladší v ČR. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xu/obyvatele-usteckeho-kraje-druzi-nejmladsi-v-cr> (cit. 8. 4. 2019)

Český statistický úřad (2018a): Počet obyvatel v obcích - k 1. 1. 2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j> (cit. 6. 4. 2019)

Český statistický úřad (2018b): Sestavení vlastní tabulky. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=> (cit. 17. 4. 2019)

Český statistický úřad (2017a): Počet a věkové složení obyvatel k 31. 12. - vybrané území. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEM02&z=T&f=TABULKA&katalog=30845&u=v75_VUZEMI_43_562335&&c=v3~3_RP2017&str=v75#w= (cit. 6. 4. 2019)

Český statistický úřad (2017b): Demografická ročenka okresů 2007 - 2016. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ustecky-kraj-aaxwa6t7qx> (cit. 21.3. 2019)

Firmy.cz: ZŠ a MŠ Děčín, Máchovo náměstí. Dostupné z: <https://www.firmy.cz/detail/356805-zs-a-ms-decin-machovo-namesti-decin-iv-podmokly.html> (cit. 26. 4. 2019)

GAC spol. s r. o., Nová škola o. p. s. (2006): Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, Praha, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Odbor řízení a pomoci z ESF, Oddělení řízení a implementace OP RLZ

Google Street View: Teplice, Ústecký kraj. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/@50.6320156,13.8481726,3a,75y,290.33h,71.87t/data=!3m6!1e1!3m4!1sH47KgVn6WbInZT2O6GQgEA!2e0!7i13312!8i6656> (cit. 26. 4. 2019)

HAUPTVOGELOVÁ, G. (2017): Příběhy 2017: fotografie teplických prvňáčků na sítích vyvolala řadu nenávistných komentářů. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/teplice-prvnacci-nenavist-migranti_1712250630_pj (cit. 24. 4. 2019)

HAUZÍREK, J. (2018): Výroční zpráva 2017/2018. Dostupné z: <http://www.zsboletice.info/index.php/dokumenty/skolni-dokumenty> (cit. 24. 4. 2019)

HOUŠKOVÁ Z., KASNER, M. (2017): Socioekonomická analýza okresu Teplice a Skandinávie. Dostupné z: <http://cms.firmapohoda.webnode.cz/news/socioekonomicka-analyza/> (cit. 8.4. 2019)

Inkluzevpraxi.cz (2017): Základní možné přístupy ke vzdělávání dětí. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-ucitel/1128-zakladni-mozne-pristupy-k-edukaci-deti> (cit. 4. 4. 2019)

KŘIVOHLAVOVÁ, O. (2009): Výroční zpráva 2008/2009. Dostupné z: <http://www.zsdckomen.cz/vyrzprava0809.htm> (cit. 26. 4. 2019)

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2018): Statistická ročenka školství - výkonové ukazatele - zvolte požadovaný školní rok. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp> (cit. 1. 5. 2019)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2017a): Praktické a speciální školy. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/44242/> (cit. 2. 4. 2019)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2017b): Zpráva ze zjišťování kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků v základních školách ve školním roce 2016/17. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/vysledky-kvalifikovanych-odhadu-poctu-romskych-zaku-v-zs> (cit. 2. 3. 2019)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2015): Výkonová data o školách a školských zařízeních – 2003/04–2013/14. Údaje o počtech škol, tříd, žáků, nově přijatých, absolventech a další. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vykonova-data-o-skolach-a-skolskych-zarizenich-2003-04-2013> (cit. 25. 3. 2019)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2009): Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 (v oblasti regionálního školství).

MRÁČEK, J. (2017): Teplická NEJ.... Jakub Mráček přes Startovač.cz

PROKŮPKOVÁ, M. (2018): Výroční zpráva 2017/2018. Dostupné z: <https://zsprosetice.cz/dokumenty-ke-stazeni> (cit. 24. 4. 2019)

TOMÁŠKOVÁ, A. (2017): Výroční zpráva 2016/2017. Dostupné z: http://www.machovka.cz/obecne_informace/?p=clanky/dokumenty-skoly (cit. 26. 4. 2019)

Simplyoffice. Poskytnutí trvalého pobytu či trvalého bydliště. Dostupné z: https://www.simplyoffice.cz/dalsi-sluzby?gclid=CN_BuqDM_tlCFdiZGwodFq4Bgw (cit. 14. 4. 2019)

SLDB 2011: Nejčastější dotazy. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/sldb/nejcastejsi-dotazy?p_p_id=sucrisfaqweb_WAR_faqportlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=3&p_p_col_pos=1&sucrisfaqweb_WAR_faqportlet_facesViewIdRender=%2Fviews%2FDetail.xhtml&sucrisfaqweb_WAR_faqportlet_faqId=112 (cit. 2.5. 2019)

Statutární město Děčín, oficiální webový portál (2013): Bydlení. Dostupné z: http://www.mmdecin.cz/dokumenty/cat_view/238-otevrena-data/262-swot-analyzy-2013/263-jednotlive-oblasti (cit. 8. 4. 2019)

STEM/MARK (2009): Sociologický výzkum zaměřený na analýzu struktury postojů a očekávání veřejnosti k oblasti školství, výchovy a vzdělávání, část 2. Postoje rodičů a žáků ke vzdělávání. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/postoje-a-nazory-verejnosti-skolstvi-a-vzdelavani> (10. 4. 2019)

Školský zákon, 561/2004 Sb. (2004): Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Úřad vlády České republiky (2018): Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2017-168061/> (cit. 8.4. 2019)

Ústecký kraj, oficiální web (2003a): Statistika. Dostupné z: <https://www.kr-ustecky.cz/zakladni-informace-o-kraji/d-183261> (cit. 8. 4. 2019)

Ústecký kraj, oficiální web (2003b): Základní informace o kraji. Dostupné z: <https://www.kr-ustecky.cz/zakladni-informace-o-kraji/d-183261> (cit. 8. 4. 2019)

Vzdělávací služby (2013): Zřizovatel školy a školského zařízení. Dostupné z: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKewjy4onx5fXhAhUL1xoKHeCiD7wQFjAAegQIBRAC&url=https%3A%2F%2Fwww.vzdelavaci-sluzby.cz%2Fdokumenty%2Fporadenstvi-pro-vedouci-pracovniky-ve-skolstvi%2F1017286.pdf&usg=AOvVaw1bluTDImLEz1XU2uv8Rbhs> (cit. 25. 3. 2019)

Základní škola s rozšířeným vyučováním cizích jazyků, Teplice, Metelkovo nám. 968 (2018): Historie školy. Dostupné z: <https://www.zsmetelkovo.cz/index.php?type=Post&id=223&ids=167> (cit. 3.5. 2019)

Zákon č. 563/2004 Sb. (2004): Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Zákon č. 564/1990 Sb. (1990): Zákon České národní rady o státní správě a samosprávě ve školství.

Židovská obec Teplice: Něco o naší obci. Dostupné z: https://www.kehila-teplice.cz/about_us (cit. 17. 4. 2019)

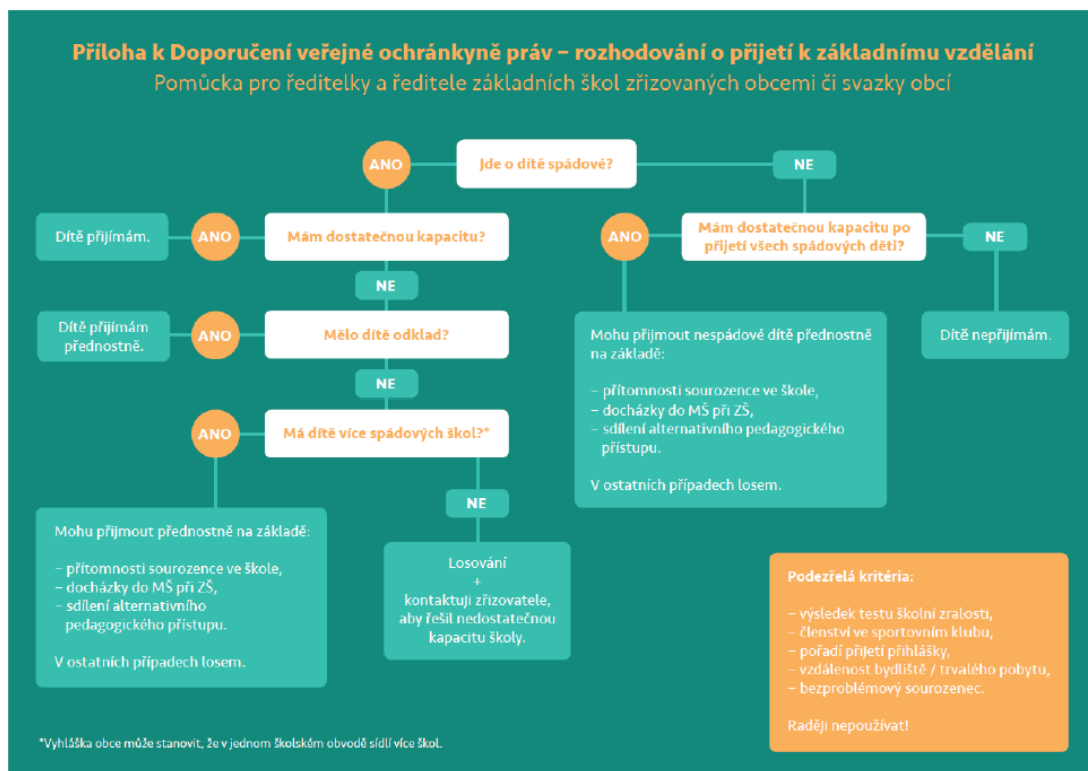
Mapové zdroje:

ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ (2014): ArcČR 500 – digitální geografická databáze, verze 3.2 www.arcdata.cz (cit. 25.10. 2018)

RSO (2016): Budovy s číslem domovním a vchody (statistické budovy) - bod. Registr sčítacích obvodů a budov. Geografický produkt RSO (shapefile), ČSÚ, Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/rso/budovy-s-cislem-domovnim-vchody-bod>

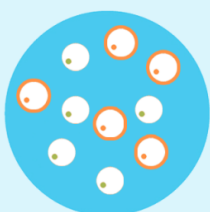
Přílohy

Příloha 1 - Schéma postupu při rozhodování o přijetí k základnímu vzdělávání

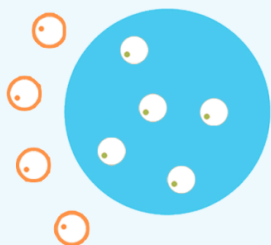
Zdroj: Kancelář veřejného ochránce práv, 2016.

ZÁKLADNÍ MOŽNÉ PŘÍSTUPY KE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ

INKLUZE

Děti s podpůrnými opatřeními se, pokud je to možné, vzdělávají v běžné třídě společně se všemi dětmi.

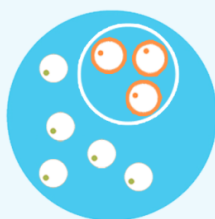
exkluze

Děti s postižením, nesplňující (ale případně i splňující) kritéria, která více či méně svévolně vymezí nějaká vyšší instance, se kompletně vyloučí ze vzdělávání.

segregace

Děti, které se mají vzdělávat, se rozdělují podle předem vymezených kritérií na určité podskupiny.

integrace

Nadále existují vedle sebe rozdílné podskupiny, ale děti s postižením mohou - s určitou podporou - navštěvovat běžné školy.

Příloha 3 - Aktuální seznam všech základních škol ve městě Děčín

Speciální základní škola, Speciální mateřská škola a Praktická škola, Děčín, příspěvková organizace

Teplická 65, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola a Mateřská škola Děčín VI, Školní 1544/5, příspěvková organizace

Školní 1544/5, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola a Mateřská škola Děčín XXVII, Kosmonautů 177, příspěvková organizace

Kosmonautů 177, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola a Mateřská škola Děčín III, Březová 369/25, příspěvková organizace

Březová 369/25, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola a Mateřská škola Děčín IV, Máchovo nám., příspěvková organizace

Raisova 688/11, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola a Mateřská škola Děčín VIII, Vojanova 178/12, příspěvková organizace

Vojanova 178/12, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola a Mateřská škola Děčín IX, Na Pěšině 330, příspěvková organizace

Na Pěšině 330, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Soukromá základní škola a mateřská škola Svět

Dobrovského 1402/2, Děčín

Soukromá škola, Ústecký kraj

Základní škola a mateřská škola Jurta

Vítězství 121, Děčín

Soukromá škola, Ústecký kraj

Výchovný ústav, dětský domov se školou, středisko výchovné péče, základní škola, střední škola a školní jídelna, Děčín XXXII, Vítězství 70

Vítězství 70, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola Děčín I, Komenského náměstí 622/3, příspěvková organizace

Komenského nám. 622/3, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola Děčín VI, Na Stráni 879/2, příspěvková organizace

Na Stráni 879/2, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola Děčín XXXII, Míru 152, příspěvková organizace

Míru 152, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola Děčín II, Kamenická 1145, příspěvková organizace

Kamenická 1145/50, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola Dr. Miroslava Tyrše Děčín II, Vrchlického 630/5, příspěvková organizace

Vrchlického 630/5, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola Malšovice, okres Děčín

Vilsnická 31, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

Křesťanská základní škola Nativity

Potoční 51, Děčín

Církevní škola, Ústecký kraj

Základní umělecká škola, Děčín IV - Podmokly, Čs. legií 243/29, příspěvková organizace

Čs. legií 243/29, Děčín

Veřejná škola, Ústecký kraj

zdroj: <https://www.seznamskol.cz/zakladni-skoly/ustecky-kraj/decin/3/> (26.3. 2019)

Příloha 4 - Seznam všech základních škol ve městě Teplice

Speciální základní škola a Mateřská škola, Teplice, U Červeného kostela 110, příspěvková organizace

U Červeného kostela 110/29, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Speciální základní škola a Speciální mateřská škola, Teplice, Trnovanská 1331, příspěvková organizace

Trnovanská 1331/18, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola a Mateřská škola Teplice, Koperníkova 2592

Koperníkova 2592, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola praktická Teplice, s.r.o.

Krušnohorská 1570/1, Teplice

Soukromá škola, Ústecký kraj

Základní škola a praktická škola Arkadie, o.p.s.

U Nových lázní 1286/9, Teplice

Soukromá škola, Ústecký kraj

Základní škola, Teplice, U Nových lázní 1102

U Nových lázní 1102/4, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola s rozšířeným vyučováním cizích jazyků, Teplice, Metelkovo nám. 968

Metelkovo náměstí 968, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola s rozšířeným vyučováním matematiky a přírodovědných předmětů, Teplice, Buzulucká 392

Buzulucká 392, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola s rozšířeným vyučováním informatiky a výpočetní techniky, Teplice, Plynárenská 2953

Plynárenská 2953/6, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola Bílá cesta, Teplice, Verdunská 2958

Verdunská 2958, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola s rozšířenou výukou tělesné výchovy, Teplice, Na Stínadlech 2386

Na Stínadlech 2386, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola s rozšířenou výukou tělesné výchovy, Teplice, Maxe Švabinského 1743

Maxe Švabinského 1743/11, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola, Teplice, Edisonova 1732

Edisonova 1732, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

Základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy, Teplice, Maršovská 1575/2

Maršovská 1453/2, Teplice

Veřejná škola, Ústecký kraj

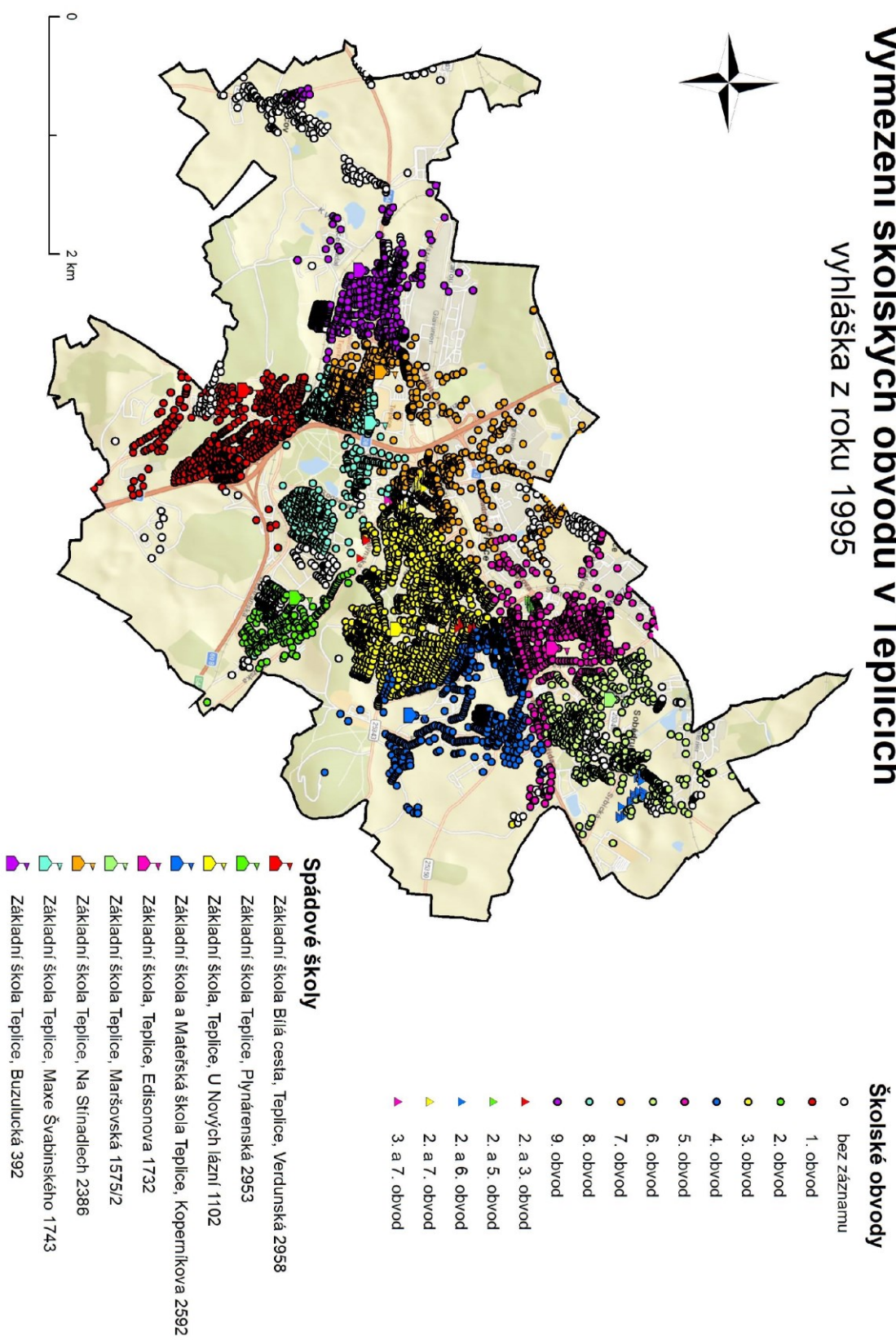
Základní umělecká škola, Teplice, Chelčického 4, příspěvková organizace

Chelčického 345/4, Teplice

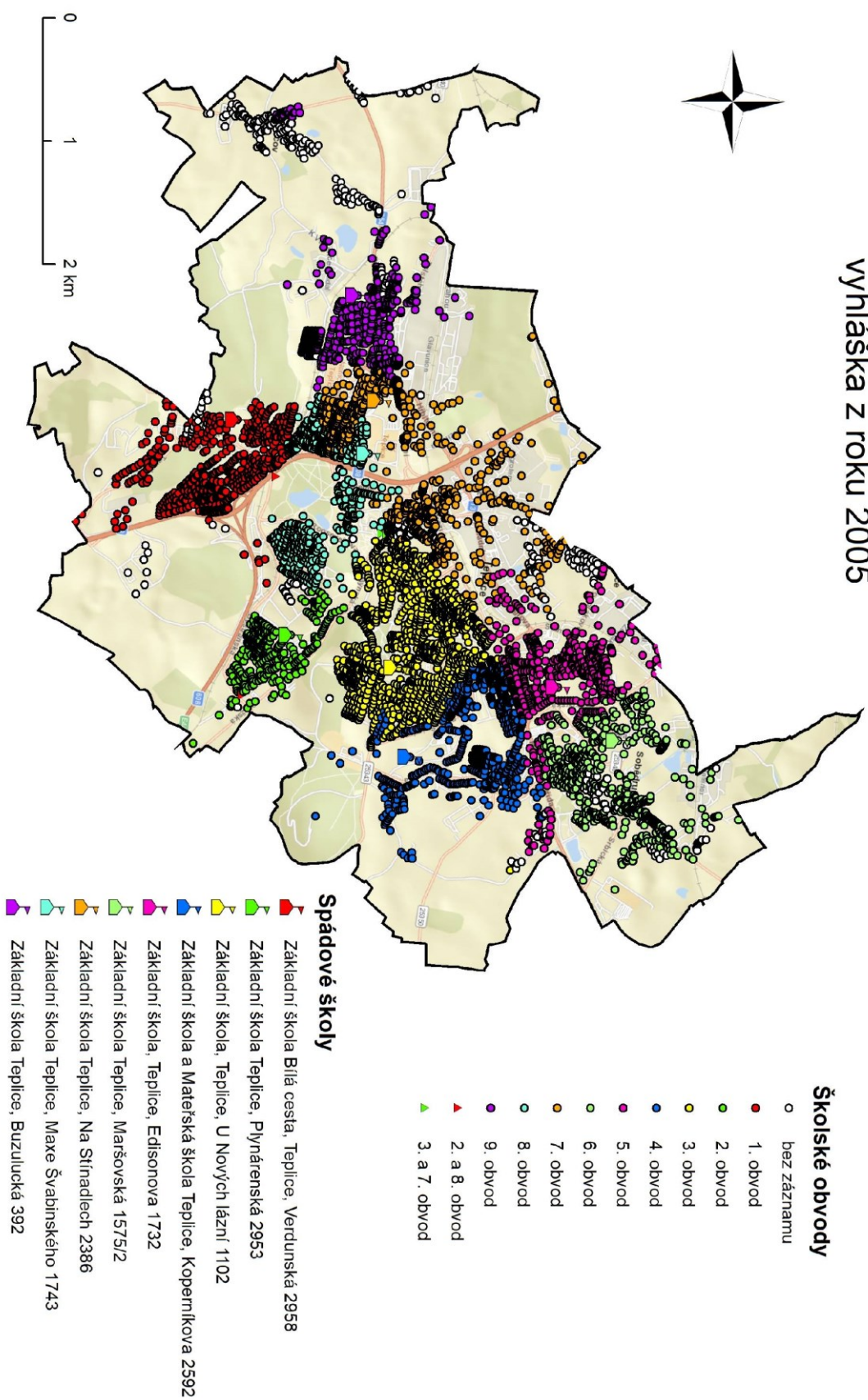
Veřejná škola, Ústecký kraj

zdroj: <https://www.seznamskol.cz/zakladni-skoly/ustecky-kraj/teplice/3/> (26.3. 2019)

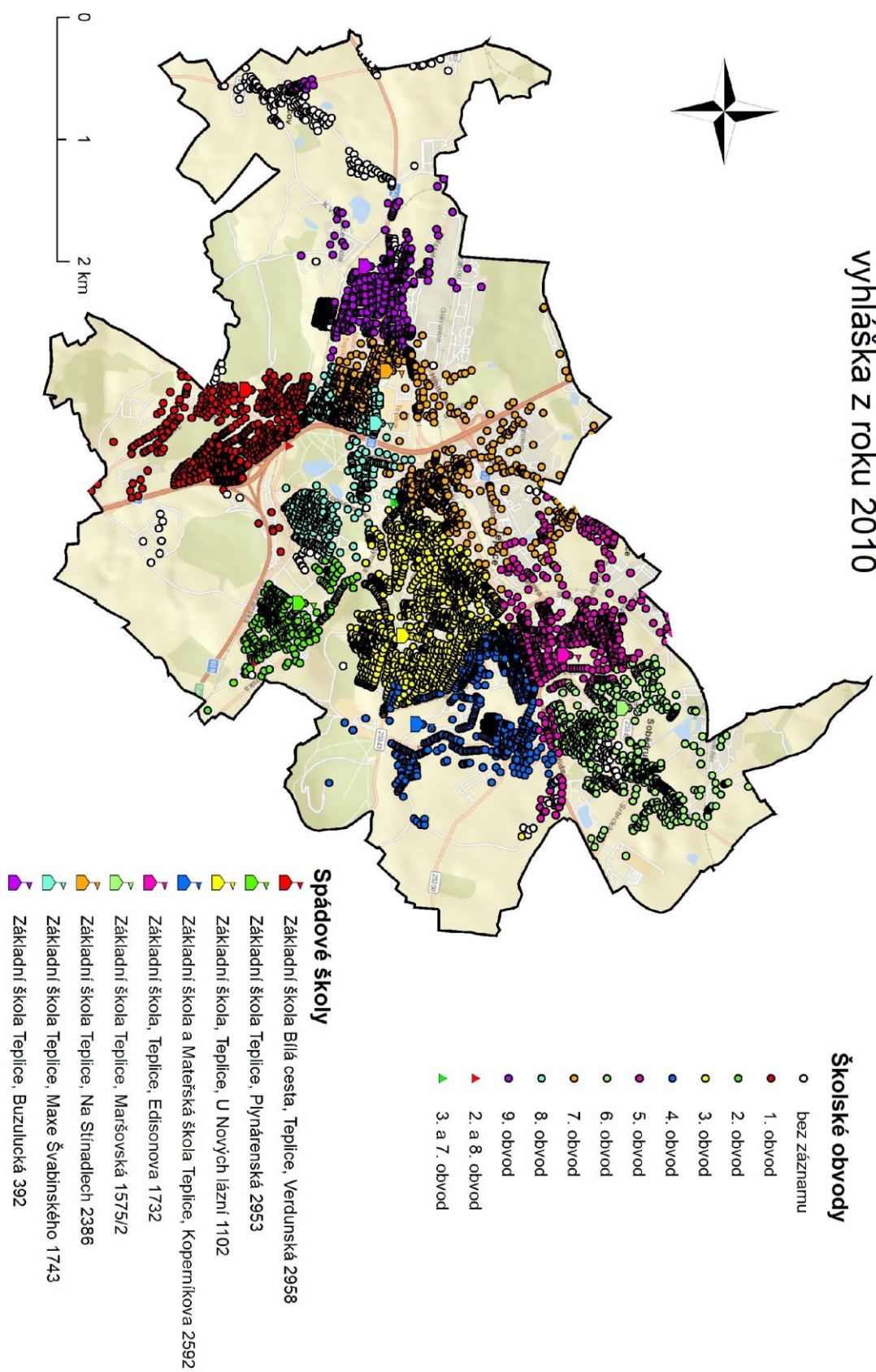
Vymezení školských obvodů v Teplicích vyhláška z roku 1995

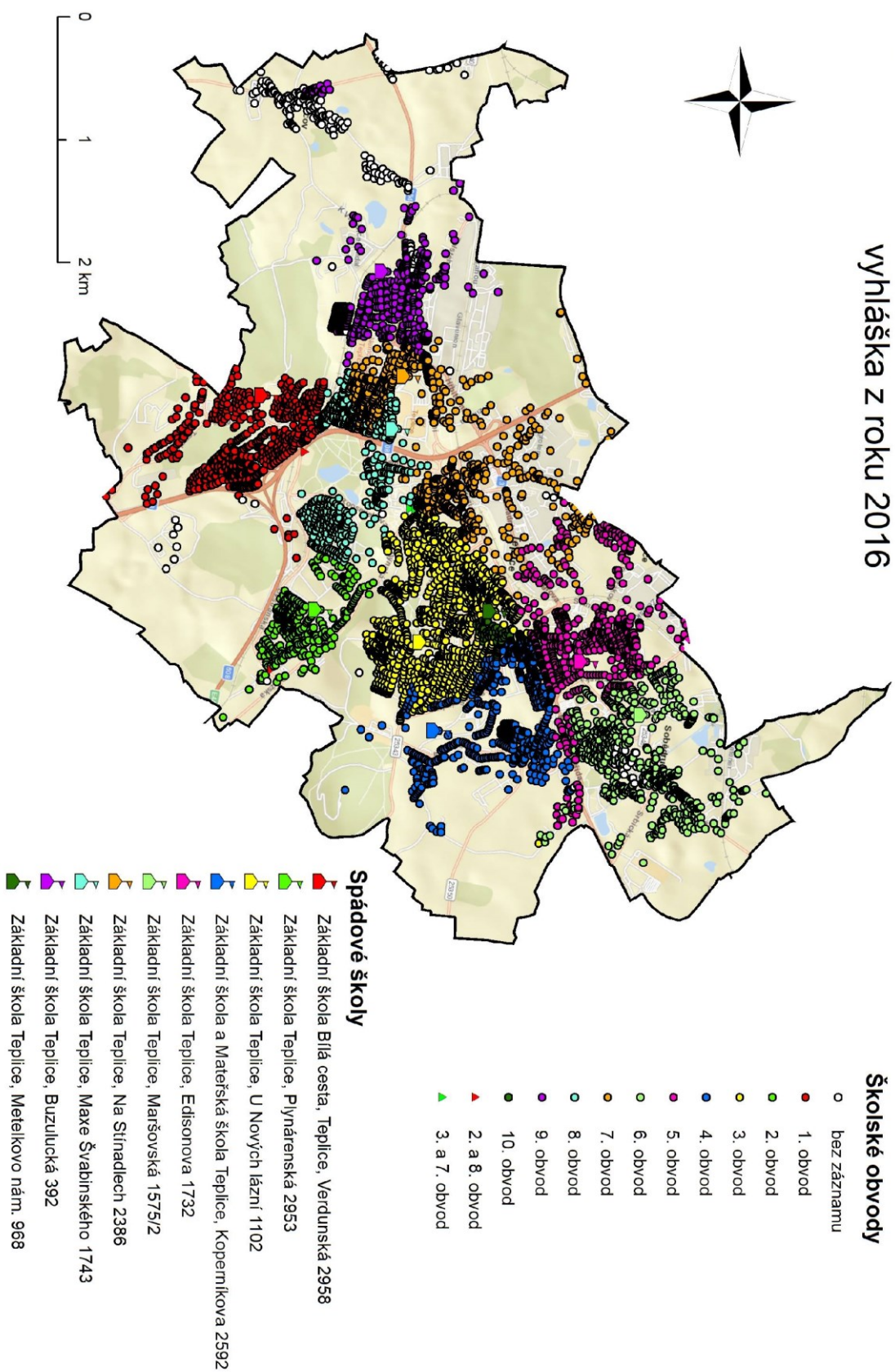
Vymezení školských obvodů v Teplicích vyhláška z roku 2005

Vymezení školských obvodů v Teplicích vyhláška z roku 2010

Vymezení školských obvodů v Teplicích vyhláška z roku 2016

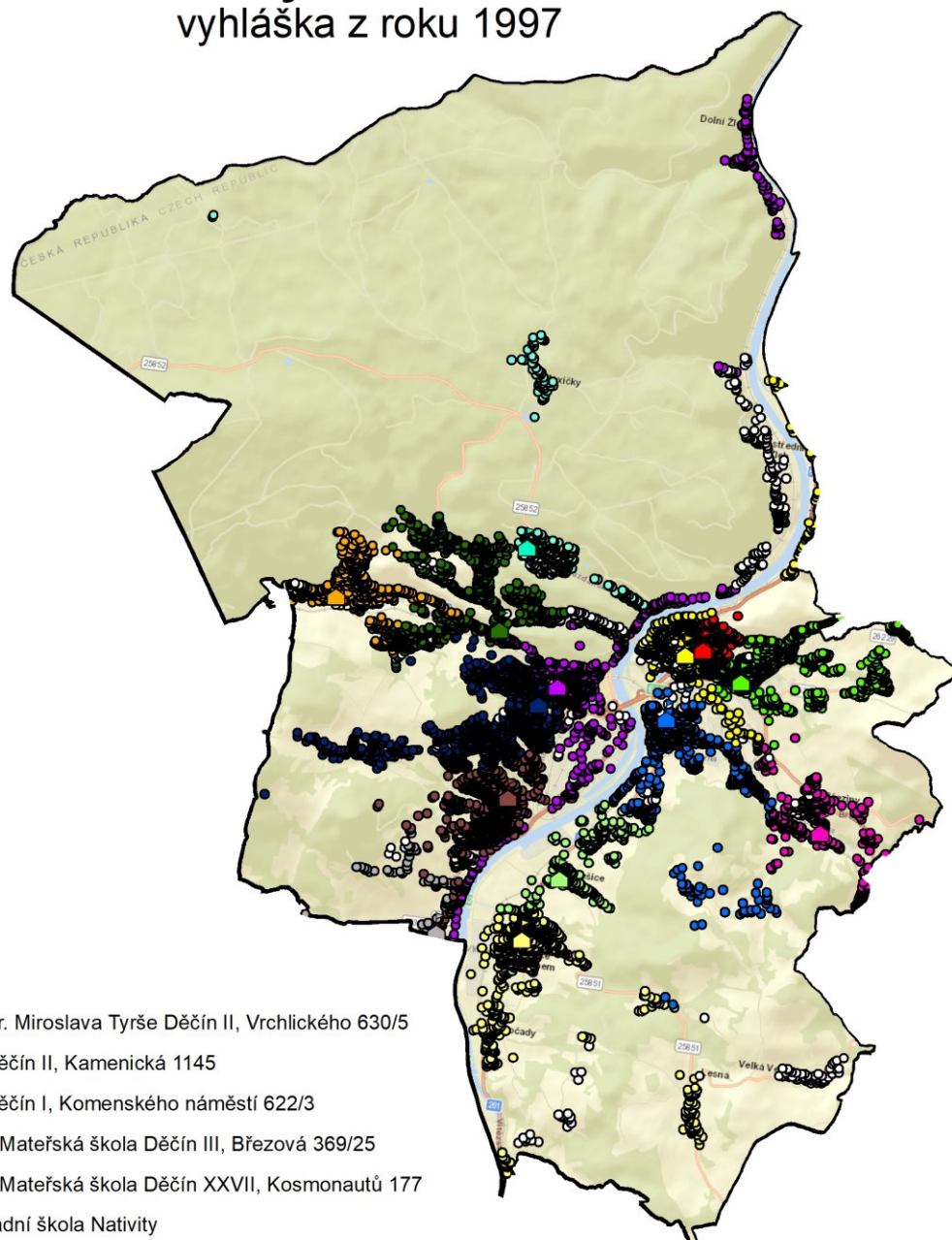
Vymezení školských obvodů v Děčíně vyhláška z roku 1997

Školské obvody

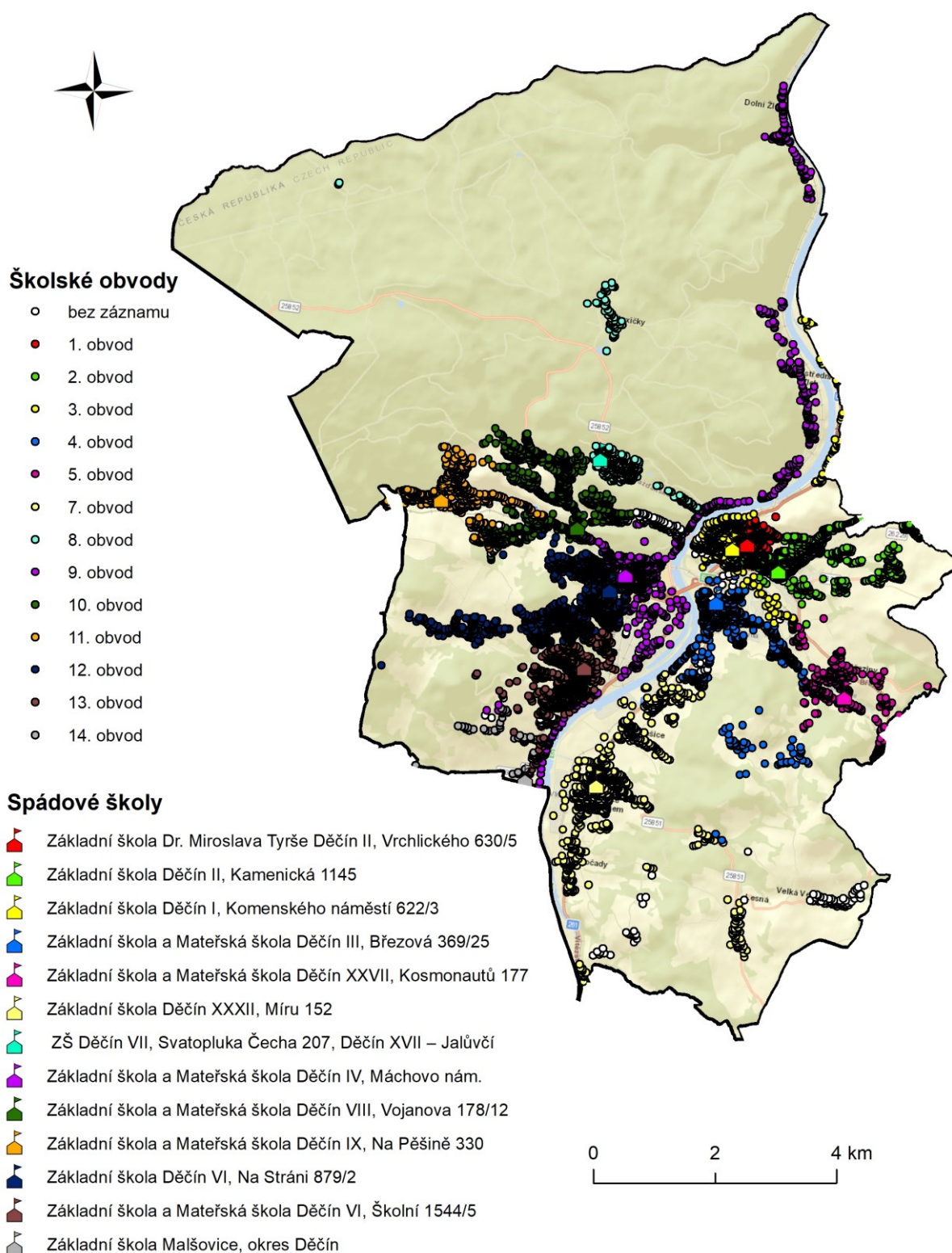
- bez záznamu
- 1. obvod
- 2. obvod
- 3. obvod
- 4. obvod
- 5. obvod
- 6. obvod
- 7. obvod
- 8. obvod
- 9. obvod
- 10. obvod
- 11. obvod
- 12. obvod
- 13. obvod
- 14. obvod

Spádové školy

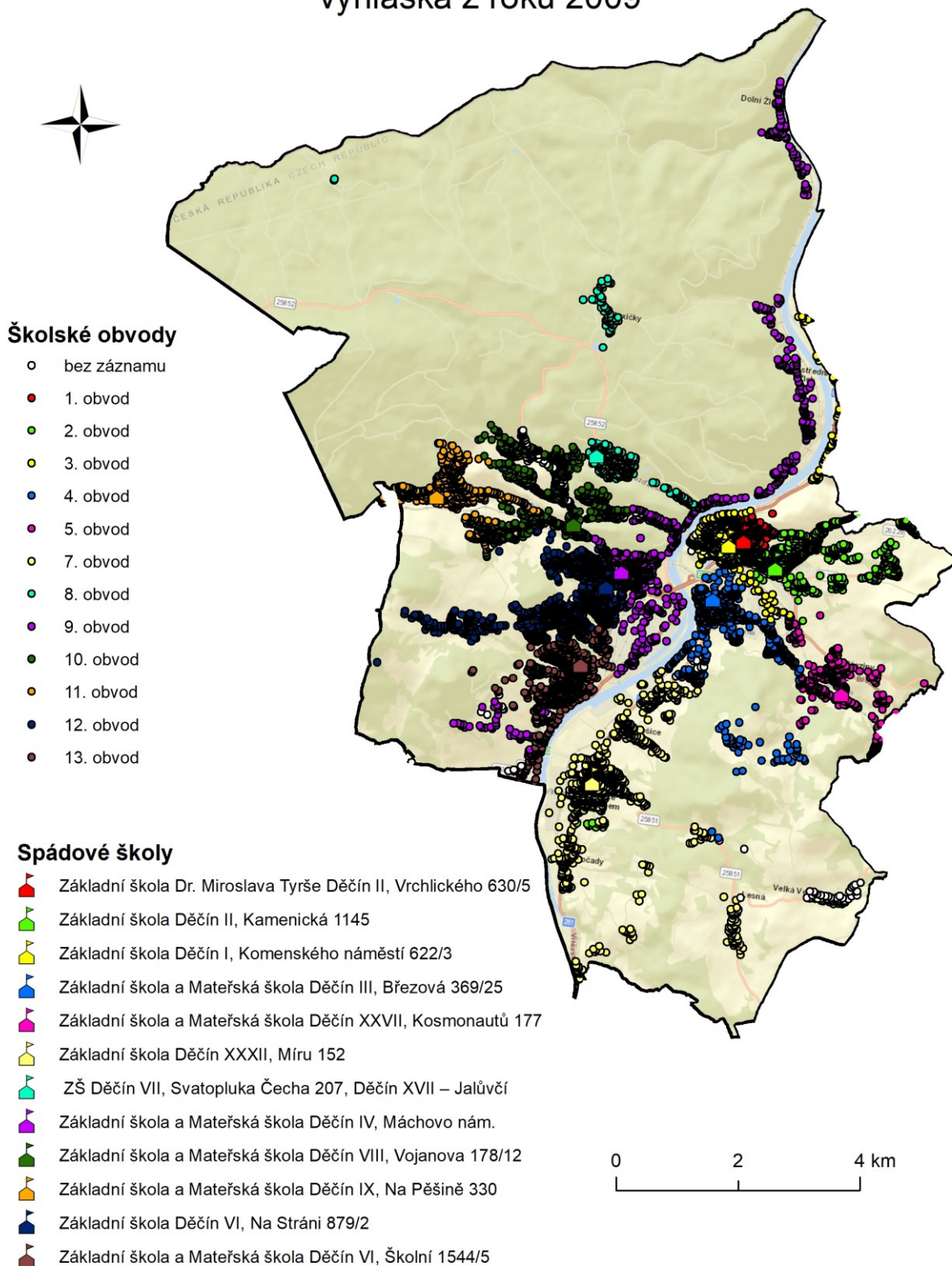
- 🚩 Základní škola Dr. Miroslava Tyrše Děčín II, Vrchlického 630/5
- 🚩 Základní škola Děčín II, Kamenická 1145
- 🚩 Základní škola Děčín I, Komenského náměstí 622/3
- 🚩 Základní škola a Mateřská škola Děčín III, Březová 369/25
- 🚩 Základní škola a Mateřská škola Děčín XXVII, Kosmonautů 177
- 🚩 Křesťanská základní škola Nativity
- 🚩 Základní škola Děčín XXXII, Míru 152
- 🚩 ZŠ Děčín VII, Svatopluka Čecha 207, Děčín XVII – Jalůvčí
- 🚩 Základní škola a Mateřská škola Děčín IV, Máchovo nám.
- 🚩 Základní škola a Mateřská škola Děčín VIII, Vojanova 178/12
- 🚩 Základní škola Děčín VI, Na Stráni 879/2
- 🚩 Základní škola a Mateřská škola Děčín IX, Na Pěšině 330
- 🚩 Základní škola a Mateřská škola Děčín VI, Školní 1544/5
- 🚩 Základní škola Malšovice, okres Děčín

Vymezení školských obvodů v Děčíně vyhláška z roku 2004

Vymezení školských obvodů v Děčíně vyhláška z roku 2009

Vymezení školských obvodů v Děčíně vyhláška z roku 2018

